

Днес в броя

Стр. 3

Министър Георги Вълчев
обсъди с началниците на РУО
предизвикателствата пред
системата

Стр. 5



Георги Стоев, учител по математика
в СУ „Любен Каравелов“ в Пловдив:
„В реалния живот никога не разделя
математиката от физиката, историята
или изобразителното изкуство.
Всички знания работят заедно. Най-
лесният начин учителят да покаже
тази връзка е през конкретна
професия.“

Стр. 11



Проф. Александър Караманов от
Института по физикохимия „Акад.
Ростислав Каишев“ при БАН разказва
за разработените технологии за
производство на стъкла, стъклокерамика,
облицовъчна керамика и строителна
пенокерамика от индустриални отпадъци,
както и за изграждането на пилотен
център за внедряването им.



®

АЗ·БУКИ

Вестникът е правопреемник
на първото официално издание
на Министерството на просвещението –
„Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 29 (1774) 23 – 29 юли 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г.

Цена 1,10 € / 2,15 лв.



Снимка БТА

С ритуал, посветен на българския дом, труда и традициите, представен от артистите от Капанския ансамбъл, беше дадено началото на XXIV издание на Панаира на киселото мляко и Фестивала на народните традиции и художествените занаяти в Разград

МОН продължава подкрепата за 401 неделни училища

Близо 40 000 деца в 43 държави изучават български език,
история и география, държавата осигурява 8,6 млн. евро

„Българските неделни училища са една от най-успешните политики на държавата за работа с диаспората и подкрепата за тях ще продължи да се развива и надгражда.“ Това заяви зам.-министърът на образованието и науката проф. Сения Терзиева-Желязкова при откриването на XIX годишна конференция на Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Днес в 401 български неделни училища в 43 държави на шест континента близо 40 000 ученици изучават български език, история и география. За тяхното обучение през учебната година са осигурени 8,6 млн. евро държавно финансиране.

„В системата на образованието и науката има приемственост и ще продължим да надграждаме, за да имаме траен резултат в тази толкова важна политика на страната ни“, подчерта проф. Терзиева-Желязкова.

Сред приоритетите на МОН тя открил създаването на нови учебни програми по български език и на съвременни образователни ресурси, разширяването на електронното обучение и възможностите за квалификация на преподавателите, както и обмена на добри практики между училищата по света. Дистанционните форми трябва да осигурят достъп до българско образование и на децата, които живеят далеч от неделно училище.

От името на министъра на образованието

и науката проф. Георги Вълчев заместник-министърът увери, че българската образователна система е отворена за възпитаниците на училищата зад граница. „Ще направим всичко възможно младите българи в чужбина да се възползват от качеството на висшето образование в нашите университети“, заяви тя.

Ректорът на Софийския университет проф. Елиза Стефанова също подчерта, че българските училища зад граница могат да разчитат на подкрепата на най-старото ни висше училище. Тя благодари на учителите за всеотдайността, с която помагат на всяко българско дете, независимо къде живее, да познава своите корени, език и история.

на стр. 2

Интегрирани задачи на НВО по БЕЛ в X клас

Министерството на образованието и науката предлага националното външно оценяване по български език и литература в X клас през учебната 2026/2027 г. да включва и задачи по история и цивилизации и по философия. Това предвиждат публикуваните за обществено обсъждане проекти на заповеди за изпитите през новата учебна година, съобщава Пресцентърът на МОН.

Тестът по български език и литература за десетокласниците ще включва 22 задачи, или с 1 задача повече спрямо тазгодишния модел. 18 от въпросите ще бъдат с избираем и свободен отговор и ще проверяват компетентността по български език и литература. 4 задачи ще бъдат с избираем и кратък свободен отговор, ориентирани към обучението по история и цивилизации и по философия.

Увеличава се и времето за работа – от 90 на 120 минути. Така продължителността ще се изравни с теста по математика, в който са включени и задачи, свързани с природните науки.

Новият формат на изпита по български език и литература е следваща стъпка в процеса на плавна промяна на националните външни оценявания. Целта е да се насърчава формирането на широка основа от знания и умения, като акцентът се поставя върху работата с текст, аналитичното мислене, избора на стратегия за решаване на казуси и развиването на практически и граждански умения, посочват от МОН.

Тази година за първи път десетокласниците решаваха тест по математика, който включваше и задачи по биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда, физика и астрономия и география и икономика. И през 2027 г. изпитът ще интегрира същите предмети, но задачите ще са общо 16, или с 2 по-малко от миналата година. Намалява броят на въпросите, които са изцяло от областта на математиката. Те ще са 10. Интегрираните въпроси отново ще бъдат 6.

Не се предвиждат промени в държавните зрелостни изпити и в националното външно оценяване в IV и VII клас. **АЗ·БУКИ**

Информация за проекта на график
на учебното време през 2026/2027 г.
на стр. 3

МОН продължава подкрепата за 401 неделни училища

От стр. 1

Форумът бе открит от председателя на Управителния съвет на АБУЧ Зорница Гоган и от говорителя на Асоциацията Симона Захариева. Гоган призова конференцията да бъде използвана не само за обмен на професионален опит, но и за укрепване на общността на българските училища по света.

Национално издателство „Аз-буки“ е медиен партньор на конференцията.

Директорът на Издателството Емил Спашийски подчерта, че работата на българските училища зад граница е апостолска, и увери гостите и участниците във форума, че в „Аз-буки“ винаги е на разположение да разказва техните вълнуващи истории.

Приветствия отправиха още секретарят на президента по култура, образование и връзки с българите зад граница Милена Димитрова, деканът на Факултета по славянски филологии на Софийския университет проф. Амелия Личева, зам.-председателят на парламентарната Комисия по образованието и науката Красимир Вълчев и изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина Райна Манджукова.

Тя определи създаването на АБУЧ като своя сбъдната мечта и изрази специална благодарност към учителите и родителите, които посвещават почивните си дни на българското образование. По време на форума тя и Зорница Гоган подписаха меморандум за сътрудничество между Агенцията и Асоциацията. Манджукова бе избрана с пълно мнозинство и за почетен член на АБУЧ.

В рамките на форума бяха обсъдени стратегическото развитие и финансовата устойчивост на училищата, признаването на българския език в чуждестранните образователни системи, достъпът до висше образование у нас, качеството на обучението и професионалното развитие на преподавателите. Акцент бе поставен и върху сертифицирането на знанията по български език, включително признаването на сертификати по програмата „Печат за двуезичност“ в редица американски щати.

Бяха представени и възможностите, които националните програми „Роден език и култура зад граница“, „Неизказаните истории на българите“ и „България – образователни маршрути“ предоставят за съхраняване на езика, културната памет и връзката на младите хора с България.

За подкрепата си към българските училища зад граница отличия получили бившите министри на образованието и науката Красимир Вълчев и проф. Сергей Игнатов, директорът на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ в МОН д-р Наталия Михалевска и управителят на „Клет България“ Владимир Колев.

Наградени бяха още посланиците Десислава Найденова-Господинова, Ваня Андреева-Малакова, Радко Влайков и Иван Йорданов, генералните консули Ангел Ангелов и Станислав Димитров, дипломатът Огнян Илиев и основателят на българско училище в Хамбург д-р Ваня Велкова.

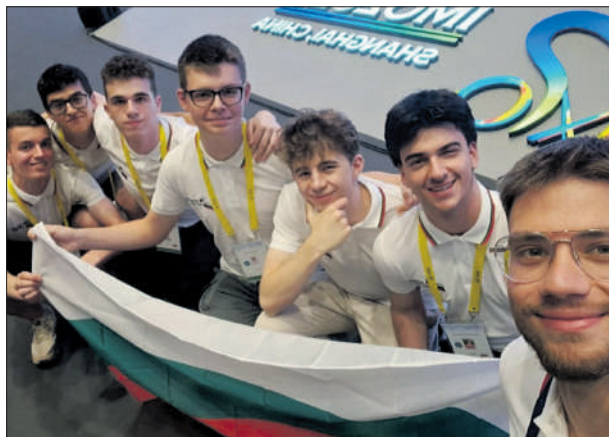
АБУЧ отличил и пет училища, които отбелязват годишнини – Българското неделно училище „Света София“ в Чикаго за неговата 50-годишнина, Българското училище „Родна стряха“ в Кипър за 10 години дейност, както и училищата „Ян Бибиан“ в Мюнстер, ФРГ, „Св. св. Кирил и Методий“ в Лос Анджелис, САЩ, и „Васил Левски“ в Палма, Испания, които навършват 15 години.

Сред гостите на форума бяха още университетски преподаватели, дипломати, издатели и експерти. Конференцията се провежда от 21 до 23 юли под патронажа на министъра на образованието и науката проф. Георги Вълчев, със съорганизатор Изпълнителната агенция за българите в чужбина и домакин Катедрата по български език като чужд на Софийския университет. **АЗ-БУКИ**

19 медала от четири олимпиади

Учениците ни печелят отличия по математика, биология, химия и икономика

Снимки: Събрание на олимпийските отбори по природни науки



Математическите таланти спечелиха пълен комплект медали



Медалистите от отбора по химия



Поредно силно участие записа тимът по биология



Всички от отбора по икономика се завръщат с отличие

Българските ученици спечелиха 19 медала от четири престижни международни олимпиади по математика, биология, химия и икономика. Националните ни отбори завоюваха 2 златни, 7 сребърни и 10 бронзови отличия, като всички участници се завърнаха с медали.

Най-успешно бе представянето на 67. международна олимпиада по математика (IMO), проведена в Шанхай, Китай. Българският отбор спечели 6 медала – 1 златен, 2 сребърни и 3 бронзови, като и шестимата състезатели се нарешиха сред отличените в конкуренцията на 666 участници от 119 държави.

Златният медал е за Андрей Стефанов (XI клас, Първа частна математическа гимназия – София). За сребърните отличия се пребориха Александър Бангачев (XI клас, ПЧМГ) и Добромир Добрев (X клас, Софийска математическа гимназия). Трите бронзови медала донесоха Георги Николов (XII клас, СМГ), Кирил Зулямски (IX клас, СМГ) и Божидар Сакарев (X клас, ПЧМГ).

Ръководители на националния отбор са д-р Стоян Боев от Американския университет в България и Кристиан Василев от Института по математика и информатика – БАН. Наблюдатели за отбора са проф. Станислав Харизанов (ИИКТ и ИМИ – БАН) и Драгомир Грозев (ИМИ – БАН).

От 37. международна олимпиада по биология (IBO), която се проведе във Вилнюс, Литва, българските ученици спечелиха 4 медала – 2 сребърни и 2 бронзови.

Сребърните отличия донесоха Теодор Петров (XI клас, Софийска математическа гимназия) и Димитър Оронов (XII клас, Национална природо-математическа гимназия – София). С бронзови медали се окичиха Боян Ценов (XII клас, НПМГ) и Андрей Дичев (XII клас, 91. немска езикова гимназия – София).

Четиримата ни медалисти премериха знания с над 300 ученици от 82 държави.

Ръководители на националния отбор са проф. д-р Албена Йорданова от Медицинския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, докторант Теодор Трифонов и доц. д-р Илияна Саздова от Биологическия факултет на най-старото ни висше училище.

Пълен комплект медали – златен, сребърен и два бронзови – спечелиха българските ученици на 58. международна олимпиада по химия (IChO).

И четиримата ни представители се окичват с отличия от най-престижното международно състезание по химия за ученици, което тази година се проведе в Ташкент, Узбекистан. В него

се включиха 320 участници от 84 държави.

Златния медал спечели Дамян Иванов (XI клас, Софийска математическа гимназия). Сребърното отличие заслужи Стоян Милев (XI клас, СМГ), а бронзовите донесоха Борислав Христов (XII клас, ПМГ „Акад. С. П. Корольов“ – Благоевград) и Денислав Стоянов (XII клас, ППМГ „Гео Милев“ – Стара Загора).

Ръководители на националния отбор са доц. д-р Донка Ташева от Факултета по химия и фармация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Светослав Аначков от катедра „Инженерна химия и фармацевтично инженерство“ към същия факултет.

Със златния си медал тази година Дамян Иванов стана и четвъртият българин с две златни отличия по химия. Предишните двукратни златни медалисти са членовете на българската „Зала на славата“ Виктор Лилев (2023, 2024), Петър Христов (2017, 2018) и Томислав Гунчев (1988, 1989). Дамян е и единственият българин, спечелил двата си златни медала преди XII клас.

Пет медала спечелиха българските ученици на Международната олимпиада по икономика (IEO 2026), която се проведе в Шенжен, Китай. Всеки от състезателите в националния отбор завоюва индивидуално отличие.

В оспорваната тазгодишна надпревара участваха ученици и студенти от 56 държави. България зае престижното 13-о място в отборното класиране, като сред европейските отбори единствено Швейцария се класира пред родните ученици. Челните позиции бяха заети от отбори от Азия.

В индивидуалните състезания сребърен медал спечели Сара Илиева, ученичка в XII клас в Националната природо-математическа гимназия „Акад. Любомир Чакалов“. Сребърно отличие завоюва и Давид Лившиц – единадесетокласник в Софийската математическа гимназия „Паисий Хилендарски“. С бронзови медали от Китай се върнаха дванадесетокласниците Христо Коев от Природо-математическата гимназия „Атанас Радев“ в Ямбол и Ивелин Неев и Алекс Георгиев от СМГ „Паисий Хилендарски“.

Заслуженият успех на българските представители се дължи и на упоритата работа на ръководителите на националния отбор за подготовката и участието в Международната олимпиада по икономика. Главен ръководител на отбора е Йордан Цанев, а негови помощници са Наталия Борисова – основен преподавател по макроикономика, и Веселин Маринов – основен преподавател по микроикономика и финанси, участник в Международната олимпиада през 2025 г. и носител на бронзов медал. **АЗ-БУКИ**

Два варианта за пролетна ваканция

Макар и да съществува възможност за определяне на пролетната ваканция във времето на празничните дни около Великден – 2 май 2027 г., за да се избегне дългият период без почивка за учениците, пролетната ваканция от I до XI клас се предвижда да е от 3 до 11 април 2027 г. включително. Това предвижда публикуването за обществено обсъждане проект на график на учебното време през 2026/2027 г., предава Пресцентърът на МОН.

Отчетено е, че великденските празници накъсват учебното време в началото на май, но проектът на график не може да предвиди сливане на празничните и почивните дни, тъй като учебните дни не могат да бъдат намалявани под нормативно определения брой. Графикът на учебното време би могъл да регламентира по-дълга почивка за учениците в началото на май за сметка на други неучебни дни или на по-късно приключване на учебните занятия. Предвид обществената чувствителност към всяко предложение за определяне на учебни дни през юли публикуваният проект не предлага такова решение, отбелязват от МОН.

Ако в хода на общественото обсъждане надделее виждането, че този компромис е по-подходящ, графикът може да бъде коригиран, посочват от просветното

министерство. В такъв случай неучебни биха били дните от 30 април до 9 май 2027 г., а учебните занятия за учениците от VII до XI клас ще трябва да приключат в петък, 2 юли, вместо на 30 юни.

Проектът запазва нормативно определения брой учебни дни: 160 за учениците от I до III клас, 170 за IV – VI клас, 180 за VII – XI клас и 155 за XII клас.

През новата учебна година Денят на народните будители се пада в неделя, като неучебен ще бъде 2 ноември 2026 г. Зимната ваканция в периода на коледните и новогодишните празници ще бъде от 24 декември 2026 г. до 3 януари 2027 г. включително. Заложено е почивката между двата срока да е от 30 януари до 2 февруари 2027 г. включително.

По традиция неучебни ще бъдат и дните на ДЗИ и за НВО в VII и X клас. Матурите са предвидени за 19 и 21 май 2027 г., а НВО за седмоласниците и десетокласниците – за 16 и 18 юни 2027 г. На 3 и 4 юни 2027 г. са насрочени изпитите по български език и математика за IV клас, като тези дни са учебни.

Ще бъдат анализирани всички постъпили становища и ще бъде взето под внимание всяко предложение за промени, съответстващо на нормативната уредба, посочват от МОН. **АЗ-БУКЪТ**

Диалог за по-добро образование

Министър Георги Вълчев обсъди с началниците на РУО предизвикателствата пред системата

Снимка Пресцентър на МОН



Проф. Георги Вълчев и зам.-министър д-р Таня Панчева призовават регионалните управления на образованието да работят в активен диалог с общините, работодателските организации и бизнеса

Фокус върху работата със семействата, активна методическа подкрепа за учителите и директорите, по-ефективен контрол и по-тясно партньорство с местния бизнес за развитието на професионалното образование. Това са част от основните насоки, които министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев очерта като приоритети по време на работна среща с началниците на РУО от цялата страна, съобщават от Пресцентъра на МОН.

„Ако не намерим верните механизми да възстановим доверието между семейството и училището, каквото и да правим в образователната система, резултатите няма да бъдат добри“, заяви проф. Вълчев.

По думите му децата трябва да бъдат насърчавани от родителите си да четат, да развиват интересите си и да участват в извънкласни дейности, защото именно семейството има ключова роля за развитието на техния потенциал.

Проф. Вълчев допълни, че заедно с екипа си ще посети всички региони на страната. „Искаме да се запознаем на място с реалните проблеми и предизвикателства, пред които са изправени колегите“, посочи той.

Министърът също така подчерта, че решенията могат да бъдат намерени единствено чрез постоянен диалог с хората, които всекидневно работят в системата.

Сред основните теми в разговора беше и ролята на регионалните управления на образованието за осигуряване на по-ефективен контрол и активна методическа подкрепа за училищата. Министърът посочи, че РУО трябва да бъдат близо до учителите и директорите, да ги

подкрепят във всекидневната им работа и същевременно да реагират своевременно при установени нарушения, така че проблемите да намират решение още на регионално ниво.

В този контекст проф. Вълчев отбеляза, че през следващите години ще се търсят най-подходящите решения за повишаване на качеството и преодоляване на дисбалансите в страната. По думите му това трябва да стане внимателно, след широк професионален диалог и при отчитане на териториалните различия, така че да бъдат намерени работещи механизми в подкрепа на учителите и на образователната система.

Друг ключов акцент в срещата беше развитието на професионалното образование. Министърът посочи, че обучението трябва да бъде още по-тясно обвързано с потребностите на пазара на труда и профила на местните икономики.

Той призова регионалните управления на образованието да работят в активен диалог с общините, работодателските организации и бизнеса, така че професионалното образование да подготвя кадри според реалните потребности на всеки регион.

Заместник-министърът на образованието и науката д-р Таня Панчева каза, че всяка област е изправена пред различни предизвикателства, което изисква постоянен диалог между МОН и регионалните управления. Тя посочи, че предстоят редица промени, за чието прилагане ще се разчита изключително много на експертите в РУО.

В срещата участваха директори на дирекции в МОН, които представиха пред началниците на регионалните управления приоритетите в политиките на министерството. **АЗ-БУКЪТ**

Кампания на Института за български език – БАН и в. „Аз-буки“



Кой е по-физически издръжлив?

Илияна КУНЕВА*

Едно от знанията, които получаваме сравнително рано в училище, е за степенуването на прилагателни имена и наречия, при които пишем частиците **по** и **най** с късо тире (дефис), например: *Ти тичаш по-бързо от него; Тя е най-красивата.*

Дали обаче изречения като *Кой е по-физически издръжлив?* са правилни? В този въпрос има нещо необичайно и не съвсем коректно по отношение на правописа. Причината е, че както знаем, не всички прилагателни и наречия могат да се степенуват, например *по-добра, най-умна, по-често, най-напред*, но не и **по-физически, *най-физически*. В случая сякаш добавяме частицата **по** пред цялото съчетание *физически издръжлив*, но когато напишем *по-физически издръжлив*, всъщност изглежда, че степенуваме думата *физически*. От друга страна, думата *издръжлив* може естествено да се степенува: *по-издръжлив, най-издръжлив*. И докато в устната реч не би ни направило впечатление, ако чуем *по-физически издръжлив*, при писане е по-подходящо частицата да бъде при думата, която има сравнителна степен: *физически по-издръжлив* или *по-издръжлив физически*, също и *по-подготвен технически* вместо **по-технически подготвен; финансово по-отговорен* вместо **по-финансово отговорен*.

Разбира се, има много съчетания като *по-добре написан, най-качествено изработен* и гр., при които частиците **по** и **най** са правилно написани с тире, тъй като думите *добре* и *качествено* могат да имат сравнителна и превъзходна степен.

* Д-р Илияна Кунева е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.

INSAIT създава ново научно направление

Ново научно звено в областта на информационната сигурност с фокус върху класическата и постквантовата криптография се създава в Института за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, съобщават от института. Така в България ще се развиват научни изследвания в една от най-важните и стратегически области на съвременните технологии.

Криптографията е в основата на сигурността на дигиталните комуникации, финансовите системи, електронното управление, облачните услуги и защитата на данни.

Новото направление ще бъде оглавено от д-р Михаел Райхле, който се присъединява към INSAIT от ETH Zurich – един от водещите световни университети в инженерните науки, компютърните науки и математиката. Той избира страната ни пред предложения от Франция и Германия. Научните интереси на д-р Райхле са в областта на криптографията и информационната сигурност. Работата му е насочена към създаването на технологии, които защитават чувствителните данни, позволяват сигурното им използване и обмен и гарантират поверителността на потребителите в дигитална среда.

Преди ETH Zurich д-р Райхле завършва докторската си степен в École Normale Supérieure, което е от най-престижните висши училища във Франция, и в Inria Paris – водещия френски национален институт за изследвания в компютърните науки, изкуствения интелект и математиката.

Научните му резултати са публикувани в най-престижните световни конференции по криптография и киберсигурност, сред които CRYPTO, EUROCRYPT, ASIACRYPT, IEEE Symposium on Security and Privacy и ACM Conference on Computer and Communications Security. Негово изследване е сред малкото избрани статии от CRYPTO 2022, получили поканата за публикуване в Journal of Cryptology – едно от най-авторитетните научни издания в областта на криптографията на световно ниво.

Освен фундаментални научни изследвания д-р Райхле работи и по тяхното практическо приложение в индустрията, включително в сътрудничество с PQShield, която е от водещите компании в света, специализирана в постквантовата криптография. **АЗ-БУКЪТ**

Пет нови прояви допълват пъстрата палитра от конкурси, форуми, конференции и фестивали в Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците за учебната 2026/2027 г. В проекта, публикуван за обществено обсъждане до 17 август 2026 г., са записани 91 надпревари в областта на изкуствата, науката и технологиите.

Национално издателство „Азбуки“ за поредна година е медиен партньор на инициативите. И ще продължи да популяризира добрите практики в разнообразната палитра от извънучилищни и извънкласни дейности, като отразява проведените конкурси, фестивали, състезания и турнири и публикува отличените в тях ученици.

Дебют в календара през март догодина се предвижда да направи Конкурсът за млади изпълнители на класическа и популярна музика „Музикални бисери“. Негови организатори са РУО – Варна, и Средното училище за хуманитарни науки и изкуства „Константин Преславски“ в морския град. На 22 април Регионалното управление на образованието и училището организират още една проява, която за първи път е включена в календара – Национална конференция по литература, история и философия „Битие и време“.

В програмата през май догодина влиза и Националният фестивал „Идеите, които променят света“, организиран от Националния университетски център за творчество и иновации на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През май 2026 г. трето издание на фестивала за открития, изобретяване и проектиране, проведено с подкрепата на фондация „Еврика“, събра в Ректората на най-старото ни висше училище близо 200 деца и ученици от предучилищен етап до XII клас. Те представиха свои индивидуални или екипни технологични, дигитални и хуманитарни проекти, както и разработки в областта на изкуствата.

За началото на май 2027 г. е предвидено и първото участие в календара на Националната ученическа конференция по история и философия „Те се сражаваха за Родината“, организирана от ПГ по хранителни технологии и техника в Пловдив. През 2026 г. се провежда второ издание на форума, по време на който ученици от 25 училища от страната представиха свои мултимедийни презентации, доклади и филми на темата „Военните части в България и участието им в борбата за национално обединение и защита на свободата (1878 – 1945 г.)“.

нално обединение и защита на свободата (1878 – 1945 г.)“.

За първи път в календара влиза и Националният конкурс „Приказният свят на моя роден край“, който ще се проведе през март-април 2027 г. с организатор Община Цар Калоян. През тази година осмото издание на художествената надпревара, проведена от Община Цар Калоян и Народно читалище „Съзнай себе си – 1919“ в град Цар Калоян, събра талантиливи млади художници от цялата страна и чужбина, като техните творби бяха посветени на природата, традициите и колорита на родния край.

През новата учебна година един утвърден формат – Националният конкурс за забавна песен, организиран от ОДК – Пловдив – ще се проведе под ново име. През март-април 2027 г. Националният вокален конкурс „Млади гласове“ ще бъде сцена за вокални дарования от страната.

В календара се завръща Международният детски фестивал „Осанна във висините“, който ще се проведе на 8 и 9 май 2027 г. в София с организатор Националният дво-

рец на децата. В проектопрограмата не е записан Националният фестивал „Наука на сцената“.

И в тазгодишния Национален календар се предвиждат нови издания на утвърдени прояви като Международния детски фестивал „Млади таланти“, турнира „Млад огнеборец“ за преходната купа „Юлиян Манзаров“, изложението конкурс за младежко научно-техническо творчество в Горна Оряховица, конкурсите „Творчество без граници“, „Космосът – настояще и бъдеще на човечеството“, ученическият празник „За хляба наш...“, Националния ученически журналистически конкурс „Григор Попов“, Националният конкурс по фотография „Фотоприказки“, Националният литературен конкурс „Петя Дубарова“, Националният ученически литературен конкурс „Който спаси един човешки живот, спасява цяла Вселена“ и др.

Общо 22 прояви пък са записани в проекта за Национален спортен календар на МОН. Любопитната новост е провеждането през септември тази година на Ученически шампионат по голф за ученици от

Пет нови прояви в календара на МОН

За първи път ще се проведе и ученически шампионат по голф

Снимка Pirin Golf



През септември 2026 г. ще бъдат излъчени първите ученически шампиони в голфа, предвижда проектът за Национален спортен календар на МОН за учебната 2026/2027 г.

I до XII клас. Надпреварата ще се проведе на голф игрището край Равно поле, близо до София, а нейни организатори са Българската асоциация „Спорт за учещи“ и Българската голф асоциация със съдействието на МОН, РУО и Министерството на младежта и спорта.

В календара не са включени Ученическият шампионат по ски и Турнирът по ръгби за момичета и момчета в София.

Традиционно акцент са Ученическите игри, които ще се проведат от септември 2026 г. до юни 2027 г. Част от календара са и Ученическите игри за ученици с увреден слух, нарушено зрение, физически увреждания и увреждания на централната нервна система.

Място в листата отново заемат Осмомартенският турнир по минифутбол за момичета V – VIII клас и IX – XII клас в Разград през март 2027 г. В периода октомври-декември тази година ще се проведат и ученическите надпревари по плуване в Бургас, Враца, Сливен, Добрич, Смолян и София.

Планирани за поредна година са националните състезания по авио-, ракето-, корабо- и автомобилостроение, националната туристическа проява „Шипка“ в чест на националния празник 3 март, туристическият поход „По пътя на Ботевата чета“ от Козлодуй до Околчица и походът „По стъпките на Апостола“ из Стара планина през юли догодина. А край язовир „Копринка“ ще се проведе новото издание на Прегледа на спортно-туристическите сръчности и умения „Кристален еделвайс“.

В проекта за спортния календар са посочени международните състезания, организирани от Международната федерация за ученически спорт (ISF), в които с участието на Българската асоциация „Спорт за учещи“ ще се включат и български представители. Това са Летните гимнази до 15- и 18-годишна възраст, както и световните ученически игри по хандбал, волейбол, футбол и баскетбол до 15 години. В проекта е посочено, че домакин на баскетболните финали ще бъде Самоков. **АЗБУКИ**

Лесопаркът „Хисарлъка“ се превръща в горско училище

Северина ДИМИТРОВА

За поредна година Община Кюстендил превръща лесопарк „Хисарлъка“ в открита класна стая, където природата е най-добрият учител. Безплатното горско училище отново ще даде възможност на децата да учат чрез преживяване, сред прохладата на вековните дървета, с игри, наблюдения и творчески занимания, които съчетават знание, движение и опознаване на околната среда.

Заниманията започват тази седмица и ще се провеждат всеки вторник, сряда, петък и събота от 10,30 до 14,30 ч. в обучителния център при къщичката на Баба Яга в лесопарк „Хисарлъка“. Участието е безплатно и е отворено за всички деца, които проявяват интерес към природата и искат да открият богатството на една от най-красивите зелени територии в Югозападна България.

Основната цел на инициативата е да възпитава екологична култура още от най-ранна възраст и да насърчава любознателността към природния свят. В рамките на заниманията участниците ще се запознаят

Снимка Лесопарк „Хисарлъка“



Безплатните занимания се провеждат четири пъти в седмицата

с разнообразието от иглолистни и широколистни дървета, планински и полски цветя, лечебни растения и животински видове, характерни за района на Хисарлъка.

Обучението е организирано по интерактивен модел, при който знанието се усвоява чрез практически дейности, наблюдения, творчески задачи и образователни игри. Така децата не само обогатяват познанията си за природата, но и изграждат отношение към нейното опазване, развиват умения за работа в екип и учат чрез личен опит – подход, който все по-успешно намира място в съвременното образование.

Ръководител на горското училище е ландшафтният архитект и педагог Ева Константин, която ще въведе малките изследователи в света на растенията, животните и екологичните взаимовръзки в горската среда.

За организирани групи е необходимо предварително записване.

С инициативата Община Кюстендил продължава да насърчава ученето извън класната стая и да показва, че природата може да бъде едновременно място за игра, вдъхновение и образование.

За пета поредна година конкурсът „Добрите практики на фокус“ събира, описва и популяризира новаторски примери от работата на учителите в България. Организатори са фондацията „Заедно в час“ и образователният сайт prepodavame.bg. Тази година акцентът е поставен върху STEM образованието, което преобразява учебния процес, като свързва знанието с реални проблеми и решения.

Национално издателство „Аз-буки“ продължава да представя добри идеи на учители от страната, тъй като вярва, че споделянето им в педагогическата общност променя образователната система.

В този брой представяме Георги Стоев – учител по математика в СУ „Любен Каравелов“ в Пловдив и носител на отличието за втори път. През 2025 г. спечели любовта на публиката за педагогическата си практика „Следвоенно възстановяване на ивицата Газа“, а тази година – наградата на журито за „Африка в архитектура“.

Диляна КОЧЕВА

В реалния живот никой не разделя математиката от физиката, историята или изобразителното изкуство. Всички знания работят заедно. Най-лесният начин учителят да покаже тази връзка е през конкретна професия. Когато учениците влязат в ролята на архитект, инженер или учен, предметите сами започват да се свързват, разказва за „Аз-буки“ учителят по математика в СУ „Любен Каравелов“ в Пловдив Георги Стоев. Преди да започне да преподава на деца, той завършва архитектура и работи няколко години по професията си. Работата му харесва, но не и стоенето пред компютъра доста часове на ден. Бързо разбира, че това не е неговото призвание.

„Аз съм човек, който обича да работи с хора. Липсваше ми именно това. Попаднах на програмата „Нов път в преподаването“ на „Заедно в час“, кандидатствах и много бързо разбрах, че това е моето място“, разказва той.

Георги Стоев вече девета година поред преподава математика в пловдивското училище, а архитектурният му опит продължава да определя начина, по който изглеждат уроците му. Те са доста по-различни и далеч по-практични от познатите досега.

Неговата отличена практика „Африка в архитектурата“ най-общо показва как STEM обучението може да изведе учениците извън традиционния урок и да ги постави в среда, максимално близка до реалната професионална дейност.

За повечето петокласници геометрията е поредната нова тема в учебника. Запознават се с прави, отсечки, ъгли, лица и обеми – все понятия, които често изглеждат далеч от всекидневното им. За учениците на Георги Стоев обаче математиката не остава между страниците на учебника. Тя се превръща в инструмент, с който проектират училища, библиотеки, храмове и обществени сгради, изследват различни култури и откриват как знанието може да бъде използвано за решаването на реални проблеми.

„В V клас залогът е голям – тогава се изграждат нагласите към предмета за години напред. Учениците се ангажират истински само когато видят смисъл в работата си и осъзнаят, че математиката е езикът, на който се проектира светът около тях“, казва Георги Стоев.

Така, вместо да решават поредната задача от учебника, учениците се превръщат в архитекти. Разделени на екипи, носещи имената на различни африкански държави, като Мароко, Египет, Нигерия, Нигер и Етиопия, те поемат отговорността да проучат конкретна обществена сграда и да я пресъздадат възможно най-точно. Задачата далеч не се изчерпва с красиво изработен макет. Тя изисква сериозно проучване, математически изчисления, работа с дигитални технологии, умения за комуникация

Снимка Олег Попов



Учителят Георги Стоев по време на награждаването

Снимка Личен архив

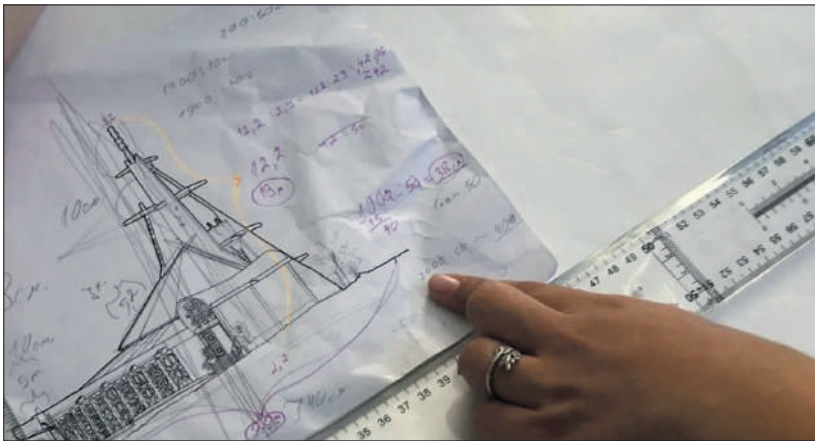


Петокласниците работят по проекта „Африка в архитектура“

Да съчетаеш точните науки с глобалните проблеми

Учителят Георги Стоев намира общото между архитектурата, математиката и Африка

Снимка Личен архив



В часовете учениците откриват и прилагат общото между отделните предмети

и постоянна координация между членовете на екипа.

Първият етап е посветен на това учениците да изградят своеобразен „архитектурен вкус“. Те анализират различни обществени сгради, разглеждат тяхната геометрия и откриват кои форми ги впечатляват най-много. Наблюдават как отделните сгради могат да бъдат изградени чрез съчетаването на сравнително малък брой геометрични тела, които вече познават от часовете по математика.

Паралелно с това се запознават с основните принципи на архитектурното чертане, перспективата и специализираната терминология. За мнозина това е първият досег с професията на архитекта.

В процеса на работа навлизат и в света на дигиталното моделиране. Използват специализиран софтуер като GeoGebra и SketchUp, както и инструменти с изкуствен интелект, които им помагат при първоначалното проучване на архитектурните обекти. Така още в началото на проекта математиката естествено се свързва с дигиталните технологии и инженерното мислене.

Оказва се обаче, че за голяма част от избраните сгради не съществуват готови архитектурни чертежи. Учениците разполагат единствено със снимки, направени от различни ъгли. Именно тогава започва истинската работа на архитекта. Те трябва сами да направят хипотези за размерите на сградата, да определят мащаба ѝ и чрез математически изчисления да пресъздадат

реалните пропорции. Ако например няма информация колко е висока дадена джамия в Мароко, екипът трябва да намери ориентир като врата, прозорец или човек и чрез сравнение да изчисли приблизителните размери на цялата сграда.

„Това е моментът, в който математиката престава да бъде абстракция. Една грешка в изчисленията означава, че целият проект няма да се получи. Учениците много бързо осъзнават защо точността има значение“, обяснява Стоев. Следва последният етап, в който всеки екип работи едновременно върху три различни продукта: архитектурен чертеж на хартия, триизмерен дигитален модел и физически макет, изработен от картон, дървени шишове и други материали.

Всички те трябва да бъдат напълно идентични. Ако в дигиталния модел бъде направена промяна, тя веднага трябва да бъде нанесена и върху останалите два продукта.

Така учениците не само усвояват математическите знания, но и се научават на дисциплина, как да обръщат внимание към детайла и да работят в екип. В края на проекта представят резултатите си пред публика чрез собствен тематичен уебсайт, където защитават своите идеи като истински професионалисти.

Резултатите говорят сами за себе си. Девет от всеки десет участници се записват в архитектурния клуб на училището, а родителите споделят, че децата започват да използват математическите знания и извън

класната стая.

Всъщност отличената педагогическа практика „Африка в архитектура“ е поредният проект, чрез който Георги Стоев свързва математиката с реалния живот.

Още през 2020 г., при дистанционното обучение по време на ковид пандемията, неговите ученици проектират бежански лагер в Африка. По-късно те прилагат наученото на терен в родопско село, където извършват архитектурно заснемане и дигитално документиране на сградите. Проектът впоследствие е включен в платформата „Дигитална раница“ на Министерството на образованието и науката.

Миналата година Стоев спечели и наградата на публиката в конкурса „Добрите практики на фокус“ с проекта „Следвоенно възстановяване на ивицата Газа“.

Общото между всичките му разработки е, че поставят учениците пред реални обществени предизвикателства и ги провокират да търсят решения чрез знанията, които придобиват в училище. Според него именно това е същността на съвременното STEM образование, защото то не е единствено технологии и инженерство, а и формиране на гражданска позиция.

„Не е достатъчно да изобретим нещо. Трябва да си зададем въпроса за кого го създаваме, защо го създаваме и дали няма да навреди на обществото. Именно това е етичното измерение на STEM образованието“, казва Стоев.

Тази философия следва и извън часовете по математика. Като един от менторите на Ученическия парламент в училището той насърчава активното участие на учениците в училищния живот, подкрепя ги да се включват в обучения, конференции и международни младежки програми и след това да прилагат наученото в своята общност.

„Инвестираме в ученици лидери. Те се връщат в училище с нови знания и умения и сами започват да променят средата около себе си“, обяснява педагогът. Искан след време учениците му да запомнят, че всичко, което учат в училище, е, за да могат един ден не само да изградят себе си като личности, но и да поправят грешките на предишните поколения.

„Най-важното е да разберат как да подобрят света около себе си“, завършва Георги Стоев.

Индивидуален подход към всяко дете в партньорство с родителите

За екипа на 78. СУ „Христо Смирненски“ в Баня приобщаването не е проект, а всекидневна работа

За втора поредна година на официална церемония бяха връчени Националните награди за приобщаващо образование под егидата на МОН.

Целта на инициативата, организирана от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град, е да отличи личностите и образователните институции, които създават подкрепяща среда за всяко дете.

Разговаряме с Димитрийка Герасимова от 78. СУ „Христо Смирненски“ в Баня. Тя получи най-високото отличие в категория „Директор на училище, прилагащо приобщаващо образование“.

Антоанета НАЙДЕНОВА

Полученото първо място в категорията „Директор на училище, прилагащо приобщаващо образование“ не е просто признание за един директор, а оценка за работата на цял педагогически екип. Така приема отличието директорът на 78. СУ „Христо Смирненски“ в Баня Димитрийка Герасимова, която признава, че новината за наградата е дошла напълно неочаквано. Причината е, че номинацията е направена от екипа за подкрепа за личностно развитие след покана на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

„Истината е, че за мен беше изненада“, казва директорът и веднага насочва вниманието към екипа и хората, с които споделя успеха. Освен нея е отличен и помощник-учителят Теодора Джустрова, която дълго време работи с деца със специални образователни потребности и успява да изгради силна връзка с тях.

Днес в 78. СУ „Христо Смирненски“ се обучават около 1000 ученици, като приблизително 40 от тях са със специални образователни потребности. Броят им се променя всяка година, но тенденцията е все повече деца да се нуждаят от специализирана подкрепа, включително и такива с тежки и редки заболявания.

„Истината е, че се увеличават децата, които са с много специфични заболявания“, споделя директорът. Според нея именно това поставя пред училището нови предизвикателства и изисква все по-висока подготовка и координация между различните специалисти.

За да бъде осигурена необходимата подкрепа, в училището работи екип от деветима специалисти – психолог, педагогически съветник, двама логопеди и петима ресурсни учители. Тяхната работа обаче е само част от общите усилия.

„Не говоря само за екипа за личностно развитие, а по принцип за целия колектив – подчертава Димитрийка Герасимова. – Когато дадено дете се обучава в индивидуална форма, всички учители се включват в подготовката и провеждането на индивидуалните занятия. В останалите случаи учениците със специални образователни потребности се обучават заедно със своите съученици, като при необходимост получават допълнителна подкрепа.“

Важна роля в този процес имат и родителите.

„Получаваме в повечето случаи съдействие от родителите. Разбирам, че за тях е много трудно“, казва директорът. При някои ученици, които се обучават индивидуално, родителите присъстват в

Снимка 78. СУ „Христо Смирненски“



Интердисциплинарните уроци правят обучението по-интересно и мотивиращо за децата



Димитрийка Герасимова, директор

училище като асистенти по време на учебните занятия, а постоянната комуникация между семейството и педагогическите специалисти е сред факторите, които правят приобщаването успешно.

Един от най-впечатляващите примери за индивидуален подход е историята на ученик, който вече е в XI клас. Заради тежко имуноно заболяване той не може да се придвижва самостоятелно и използва инвалидна количка. Огромната сграда на училището, изградена на етапи между 1959 и 1987 г., е разположена на различни нива и не позволява навсякъде да бъдат изградени рампи. Вместо да приеме това като непреодолимо препятствие, училищното ръководство търси решение.

С помощта на представител на Обществения съвет е закупена специална система за изкачване на стълби, която позволява инвалидната количка безопасно да бъде придвижвана между различните етажи. За басейна е осигурена и втора такава система, за да може ученикът да продължи да тренира любимия си спорт.

Причината е повече от сериозна. Момчето е сред най-добрите състезатели по параплуване в своята възрастова група, а плуването е жизненоважно за забавяне на развитието на заболяването му.

„Това е единствената му възможност да се раздвижва и да запазва физическото си състояние“, обяснява директорът. Именно

в подобни ситуации проличава истинският смисъл на приобщаващото образование – да се намери решение за всяко дете, вместо то да бъде принудено да се приспособява към ограниченията на средата.

Приобщаването обаче е само една от посоките, в които се развива училището. През последните години то инвестира целенасочено и в обновяване на образователната среда, така че обучението да отговаря на съвременните изисквания.

Макар вече да не участва в програмата „Иновативно училище“, ръководството не смята, че иновациите зависят единствено от официалния статут.

„Не участваме в тази програма, защото смятаме, че в днешно време всички училища трябва да бъдат иновативни“, казва директорът. По думите му истинската иновация е в ежедневната работа с учениците, в непрекъснатото обновяване на учебната среда и в готовността на учителите да прилагат нови методи на преподаване.

Сред най-значимите инвестиции са двата STEM центъра, изградени в училището. Първият е реализиран още по време на първата национална процедура за изграждане на такива пространства, а вторият е открит съвсем наскоро. В него кабинетите по биология и химия са свързани концептуално и позволяват провеждането на интегрирани уроци, в които учениците работят едновременно по няколко учебни дисциплини.

Според директора именно подобни интердисциплинарни занятия правят обучението по-интересно и мотивиращо за децата. Те съчетават знания, работа в екип, съревнование и практически задачи, които помагат на учениците да откриват връзките между отделните науки.

Обновяването не се ограничава само до STEM пространствата. Всички специализирани кабинети постепенно са модернизирани, училището разполага с богата библиотека, специализирани кабинети за различните специалисти, а обучението се провежда на кабинетен принцип. За учениците от начален етап е осигурено целодневно обучение, а за желаещите от V до VII клас също има възможност за целодневна организация на учебния ден.

Една от отличителните характеристики на училището е и паралелката с професионална насоченост, която подготвя

изпълнители на термални процедури, завършващи с втора степен на професионална квалификация. Макар 78. СУ да не е професионална гимназия, законът вече позволява подобна организация на обучението, а специфичният профил е избран съвсем съзнателно.

Баня е град с дългогодишни традиции в балнеолечението и рехабилитацията, а местният пазар на труда изпитва недостиг на подготвени специалисти. Именно затова през учебната 2020/2021 г. училището открива такава паралелка, която постепенно се развива. От тази година обучението вече ще бъде по специалността „Балнеология и рехабилитация“ с трета степен на професионална квалификация – една стъпка нагоре спрямо досегашното обучение.

Практическата подготовка се провежда в санаториумите в Баня, които са базови партньори на училището. Именно там учениците започват да осъзнават смисъла на наученото в часовете по анатомия, лечебен масаж и рехабилитация.

Резултатите вече са видими. Част от първите възпитаници на професионалната паралелка продължават образованието си в медицински специалности, което директорът на 78. СУ определя като много удовлетворяващо за училищния екип.

Освен тази паралелка с професионална насоченост в училището се предлагат още две възможности за гимназиално обучение с профил „Хуманитарни науки“ и „Софтуерни и хардуерни науки“.

Наред с модерната учебна база и професионалната подготовка училището обръща специално внимание и на културното образование. В сградата е създадена музейна експозиция, която разказва историята на образованието в Баня. В нея могат да се видят архивни документи, главни книги, ученически тетрадки, учебни пособия и други свидетелства за развитието на училищното дело преди повече от век.

Към музейното пространство е обособена и изложбена зала, която постепенно се превръща в място за срещи между учениците и творците. В инициативата „78. СУ представя изкуството в реално време“ гостуват художници, музиканти и представители на различни изкуства, които запознават децата с творчеството си.

Идеята е проста, но изключително важна – ако децата невинаги имат възможност да отидат в галерия или на концерт, изкуството може да дойде при тях.

„Искаме да приближим изкуството до децата“, казва Димитрийка Герасимова. Според нея подобни срещи не само обогатяват знанията им, но и развиват чувствителността, въображението и способността им да възприемат света по различен начин.

Следващата голяма цел пред училищната общност вече е ясна. На 18 март 2027 г. 78. СУ „Христо Смирненски“ ще отбележи 140 години от създаването си. Подготовката за юбилей вече е започнала, макар окончателната програма все още да се обсъжда.

„Всичко при нас е специално, а сега трябва да измислим нещо още по-специално“, казва с усмивка директорът. Учителите вече събират идеи, които предстои да бъдат обединени в обща концепция за честването на годишнината.

Получената първа награда за приобщаващо образование идва именно в навечерието на този юбилей. Тя е признание не само за един директор или за един екип, а за философията, която повече от век определя развитието на училището – че доброто образование започва с уважение към всяко дете независимо от неговите способности, здравословно състояние или житейски предизвикателства.



В този брой „Аз-буки“ гостува на Профилираната природоматематическа гимназия „Нанчо Попович“ в Шумен. Възпитаниците на училището се представят отлично не само на матурите и на националните външни оценявания, но и на национални и международни олимпиади и състезания.

За поредна година гимназията е първа по резултати от държавните зрелостни изпити в областта. Випуск 2026 нарежда училището на шесто място в страната по математика със среден успех „Отличен 5,64“ и десети сред природоматематическите и математическите гимназии по български език и литература с „Много добър 5,24“.

Седмоласниците също се справят отлично. Постигат среден резултат от 79,85 точки по български език и литература и 70,64 точки по математика, което поставя ППМГ „Нанчо Попович“ на първо място в областта и в топ 20 в страната.

На НВО в X клас също са първи в област Шумен. Учениците споделят, че интегралният тест по математика, който включва задачи по биология, физика, химия и география, ги е затруднил, като времето не им е било достатъчно.

Стела МАРИНОВА

Имаме устойчив ръст на резултатите през последните години. Това много ни радва и е показателно за нашите мотивирани и целенасочени ученици и всеотдайни колеги професионалисти, които със сърце и душа си вършат работата“, споделя Вилиола Любенова, директор на ППМГ „Нанчо Попович“ в Шумен.

Природоматематическата гимназия е училище, утвърдено с традиции не само в област Шумен, а и в страната. Любенова я ръководи от девет години. Благодарение на стила ѝ на управление и лидерските ѝ качества тя затвърждава училището като място, в което талантът получава подкрепа за развитие. И успехите са доказателство за това.

„Исках да продължа традициите в постиженията на училището и да ги надградя. Показател, че успявам, са устойчивите високи резултати на държавните зрелостни изпити и националните външни оценявания, както и спечелените медали и награди от национални и международни състезания и олимпиади. Материалната база е модернизирана. Гимназията върви по правилен път с успешно ръководство от моя страна“, казва събеседничката ми.

Ученици от природоматематическата гимназия постигат редица успехи в сферата на информатиката. На Европейската олимпиада по информатика за момичета Симона Христова завоюва златен медал, Нермин Идириз – сребърен, а Симона Иванова – бронзов. Симона Христова грабва и сребърен медал по информатика на Жаутиковската олимпиада през 2025 г. През 2024 г. на същото състезание Даниел Койнов печели златен медал по информатика. Същата година той носи и сребърен медал от 36. международна олимпиада по информатика. През 2025 г. Даниел печели и бронзов медал по физика от Жаутиковската олимпиада и бронзов медал от Европейската олимпиада по физика.

На национално ниво гимназията има лауреати на националните олимпиади по информатика и по техническо чертане.

В областта на спорта имат европейски шампиони, а в музиката – бронзова медалистка от национално състезание.

Един от последните успехи на предста-

вители на гимназията е на състезанието Hack the Future, което се провежда за първа година съвместно с Технологичния институт в Шумен и местната община. Единият отбор на училището печели първото място с кутия, с която предлага местни продукти от региона. Те ще получат и възможност да посетят Китай и да се явят на състезание в страната през август. Община Шумен ще осигури финансиране за учениците и техния ръководител.

„Имаме прекрасни ученици, с които се гордеем. Те печелят медали в различни области. Много талантливи са и постигат успехи както в математически и природоматематически състезания, така и в изкуствата и в спорта. И ние ги подкрепяме изцяло. Родителите също ни помагат в това отношение. Те са се доверили на училището и на преподавателите в него. И успехите не закъсняват“, казва Любенова.

Споделя, че колегите ѝ са всеотдайни и не пестят сили и енергия в подготовката на учениците. „Постоянно се работи и събота, и неделя, когато учениците имат възможност. Колегите не жаят сили и енергия и резултатите го показват. Почти няма състезание, в което наши ученици да са участвали и да не са се върнали без награди“, гордее се събеседничката ми.

За директорката атмосферата, в която учителите работят, е ключова за успехите, които постигат възпитаниците на ППМГ



Снимка ППМГ „Нанчо Попович“ – Шумен

Гимназията работи по националните програми „Ученически олимпиади и състезания“ и „Заедно в изкуствата и в спорта“, както и по проект „Успех за теб“

Тайната за успехите на ППМГ „Нанчо Попович“

Профилираната природоматематическа гимназия в Шумен има устойчив ръст на резултатите, а възпитаниците ѝ се връщат с награди от всяко състезание



Вилиола Любенова, директор

„Нанчо Попович“.

„Като директор се старая да създам на колегите си спокойна обстановка в училище и те да могат да бъдат творчески ориентирани, всеотдайни и трудолюбиви. Те не работят под натиск и под напрежение, което е важен фактор“, подчертава Любенова.

Подборът на кадри е много важен. „Смятам, че сме създали добър екип от професионалисти. Колективът е подмладен, а колегите непрекъснато се усъвършенстват и ходят на обучения. При нас към момента работят десетима колеги с образователна и научна степен „доктор“, казва с гордост директорката.

Преподавателите в училището са и няколко негови бивши възпитаници. „Даваме път на младите кадри. Те работят в гимназията с желание, мотивация и амбиция“, отбелязва Любенова.

По-опитните учители са наставници на младите си колеги. Те им предават своите знания и умения, които са придобили през годините, а младите педагози се допитват до тях за съвет. „Постоянно се поддържа връзка между ръководство, наставник и учител. Когато има синхрон в тези взаимоотношения, резултатите са налице“, споделя събеседничката ми.

Директорката също има активна роля за безпроблемното навлизане на новите кадри в професията. Тя влиза на посещения, наблюдава уроци, напътства ги, дава съвети какво може да се коригира. А когато заслужават похвали, не ги пести. „Желанието ми е всичко в училище да се случва по най-добрия начин“, подчертава Любенова.

Най-големи затруднения има с назначаването на педагогически специалисти по физика, химия, математика, но намират кадри. Тази година няма пенсионирани учители в гимназията, затова и няма да има нужда от попълване на състава през летните месеци. Следващата година обаче ще обявят свободни места, защото предстои пенсионирането на двама учители.

Колективът на гимназията се старее да поддържа баланс във взаимоотношенията между родители, ученици и учители. Работят в синхрон и с Обществения съвет. „Поддържаме добро партньорство с родителите. Те се отзовават на поканите да присъстват на училищните и извънкласните дейности. Вратите ми са винаги отворени за родителите“, посочва събеседничката ми.

Родителите се включват в редица инициативи на класните ръководители, участват в концертните изяви на учениците, наблюдават как преминават интегрирани уроци в новия STEM център на училището. А при конфликт ръководството и учителите се стараят да го разрешат спокойно и с много разговори.

В ППМГ „Нанчо Попович“ се предлага прием в две паралелки в V клас, като почти всяко от завършилите ги деца продължава обучението си в гимназията и след VII клас. „Учениците, които са учили при нас от V до VII клас, влизат с най-висок бал. Тази тенденция се запази през годините“, казва директорката.

Кандидат-гимназисти с висок успех има и от други училища. „Ние сме най-желаната гимназия и в нашите паралелки влизат учениците с най-висок бал в областта. Има конкуренция“, обяснява Любенова.

Желаещи да учат в гимназията има и от други градове, но не всички се записват на първия етап на класиране. Имат ученици от Балчик и Провадия.

Гимназията работи по Националната програма „Ученически олимпиади и състезания“, по която се провежда подготовката за участие на учениците в олимпиади, по Националната програма „Заедно в изкуствата и в спорта“, както и по проект „Успех за теб“. Планират да разработят и проект по „Еразъм +“.

През летните месеци тази година не са планирали по-сериозни ремонтни дейности. Предстоят козметични ремонти: смяна на подови настилки, шпакловане и боядисване на стените в класни стаи. За следващата учебна година са включени към програма от Община Шумен за по-мощаби ремонтни дейности, ако бъде осигурено финансиране.

„Ще се стремим да продължим да поддържаме добрата атмосфера между ученици, родители и учители, да продължим да работим по проекти и национални програми. Зад успехите стоят изключително много труд и работа. Искам да благодаря на учениците и на колегите професионалисти за усилията им да се запази устойчивостта на резултатите и занапред да се повишава имиджът на гимназията. Нека колегите да бъдат здрави, да работят спокойно и да горят в професията си“, казва за финал Вилиола Любенова.

Работилници по занаяти в Килифарево

Стела МАРИНОВА

Еднодневни работилници по занаяти ще се проведат в Народно читалище „Напредък 1884“ в Килифарево. Творческите занимания ще бъдат по тъкане, стъклопис, керамика и текстил, като целта е в края на деня децата да са изработили поне една завършена творба.

Дейностите са включени и в Лятната ваканционна програма на МОН. Всяка тематична работилница ще се проведе в различна седмица през август. Заниманията ще приключат с изложба, която ще е част от отбелязването на празника на града.

„Работилниците са подходящи за деца от I клас нагоре, тъй като при по-малките по-трудно се задържа вниманието им за по-дълго, а за работилниците ще се изкисва повече време. Заниманията са отворени и за възрастни. Опитвам се да проследя

интересите не само на децата, а и на по-големите. Понякога в нашите работилници се включват и възрастни хора, ако темата им е интересна“, споделя секретарят на читалището Наталия Билчева. Тя допълва, че понякога децата идват със своите родители или баби, които им помагат при изработката на творбите.

Работилниците по занаяти ще се ръководят от специалисти художници и занаятчии, с които Билчева е работила през годините.

Част от творческите дейности не се провеждат за първи път. Работилниците по текстил и керамика вече имат своята история.

„Имаме желание да предложим на нашите малки занаятчии различни идеи и теми, над които да творят, използвайки различни техники за работа, и така да изработят нещо оригинално, което у дома по-трудно биха седнали да направят, визирайки спецификата на материалите“, отбелязва секретарят

на читалището.

Ако има по-голям интерес или желаещи някое от заниманията да бъде повторено, ще има и втора дата за творческата инициатива. Възможно е в програмата да бъде добавено и изработването на гоблени.

„На 29 август е празникът на града и на 24-и планираме да открием изложба с всичко, което е изработено по време на нашите летни занимания“, посочва Билчева.

През летните месеци в Килифарево се организират и други занимания. Младежкият дом организира театрални творчески работилници, а Младежкият център провежда спортни занимания.

„Надявам се да успяваме да покриваме интересите на децата. Желанието ни е да ги изкараме от дигиталния свят и да им дадем възможност да развият въображението и креативността си“, казва още събеседниката ми.



Летните занимания са подходящи за малки и големи

Снимка НЧ „Напредък 1884“ – Килифарево

Незабравимо лято за децата в Генерал Тошево

ЦПАР – ЦРД в града организира арт занимания, походи и посещения на забележителности през топлите месеци

Над 140 деца са записани в тазгодишната Лятна академия на Центъра за подкрепа за личностно развитие – Център за работа с деца, Генерал Тошево. По традиция заниманията ще продължат до края на август.

Центърът предлага всеки делничен ден разнообразни занимания за ученици в начален етап на обучение и за малчуганите, които току-що са завършили подготвителна група.

Срещите в Лятната академия се провеждат от 2011 г. насам и всяка година се радват на все по-голям интерес.

Дуляна КОЧЕВА

Приготвили сме разнообразна програма, като редуваме забавления, игри и образователни занимания. Надяваме се това да бъде незабравимо лятно приключение за нашите деца“, казва директорът на ЦПАР – ЦРД в Генерал Тошево Елена Дочева. Всеки ден извънкласната образователна програма започва в 8,00 ч. и продължава до 12,30 ч.

Освен занимания в творчески работилници, рисуване с различни техники, декупаж, изработване на декоративни изделия, украсяване на керамични съдове и леене на свещи децата посещават градския басейн, парковете и забележителностите в общината. Често организират и кино- и театрални представления, походи, състезания, игри с карти за откриване на „съкровища“ или физически състезания като „Бързи, смели, сърчени“, както и срещи с представители на различни институции като пожарната, полицейското управление, военното окръжие, горското стопанство и библиотеката в града.

„Сред най-очакваните преживявания беше пътуването с влак“, разказва Дочева. По думите ѝ за някои от децата това е първо подобно преживяване и със сигурност ще го помнят още дълго.

В академията всекидневно работят трима педагози, две стажантки и медицинско лице, осигурено от Община Генерал Тошево. Макар записаните деца да са над 140, посещаемостта, напълно разбираемо, в различните дни не е еднаква. Директорката споделя, че тази година най-големият брой участници за ден е бил 97 деца. За да може заниманията да бъдат и полезни, и интересни за всички, учителите ги разпределят по групи. „Това позво-

Снимки ЦПАР – ЦРД, Генерал Тошево



С всяка изминала година Лятната академия се радва на все по-голям интерес



Елена Дочева, директор

лява всички да участват активно в отделните дейности“, уточнява моята събеседничка.

По думите ѝ интересът към Лятната академия е устойчив през годините. Основна причина е не само богатата програма, но и това, че посещенията не натоварват изключително семейния бюджет.

„Заниманията при нас са абсолютно безплатни. И не става въпрос само за Лятната академия, но и посещенията на школите през учебната година. Всяко дете може да се докосне до тях и да се включи“, подчертава Дочева.

Тя допълва, че инициативата се реализира с подкрепата на общината и в партньорство

с местните институции, което позволява програмата да бъде толкова разнообразна и полезна за децата.

Центърът разполага с много добра материална база. Има кабинет по изобразително и приложно изкуство, танцова зала, кабинет по музика и голяма библиотека с много богата колекция от детски заглавия.

Лятната академия е естествено продължение на целогодишната дейност на Центъра в Генерал Тошево. Той предлага богата палитра от школи и клубове по изобразително и приложно изкуство, модерен балет, латинотанци и зумба, фолклор, естрадно пеене, театър, дизайн и мода, както и „Общински младежки съвет“.

В Центъра няма отделна школа по кариерно ориентиране, но в „Общински младежки съвет“ често обсъждат тези теми. „Голяма част от учениците, които посещават школите при нас, след завършване на средното си образование решават да продължат да учат и в университет това, което са посещавали при нас“, разказва директорката, която е и ръководител на школата. Младежите са изключително активни и се включват в различни инициативи не само на общината, но и тематични, свързани с националните празници на България. Издават и свое собствено онлайн модно списание – Next Mode.

„Работим изключително ползотворно с всички институции в града, както и с училищата и детските градини. Гледаме да не дублираме формите си, защото градът все пак не е толкова голям и трябва да има място под слънцето за всички“, обяснява Дочева.

В двете детски градини в града – ДГ „Първи юни“ и ДГ „Пролет“ – заниманията са изнесени и учителите ходят при децата всяка седмица. Много интересни инициативи организират и с Историческия музей и с Народно читалище „Светлина 1941“.

Елена Дочева ръководи центъра от 2011 г. Оглавява институцията близо година след възстановяването ѝ през 2010 г. Убедена е, че извънкласните дейности дават много повече от нови знания на децата.

„Тук те развиват талантите си, придобиват самочувствие и увереност, учат се да се изразяват пред публика. Организиране концерти, изложби, модни ревюта и състезания, защото всяко дете трябва да има възможност да открие своето място“, казва тя. И най-голямото признание за целия екип е желанието на децата да се връщат всяко лято. „При нас идват с желание, не по задължение. Докато родителите им работят, ние им помагаме, като осмисляме свободното време на техните деца с много игри, творчество и нови преживявания“, завършва Дочева.

Знанието може да бъде преживяване

Учителят Георги Марков вярва, че младежите не трябва да наизустяват факти, а да правят връзки между отделните събития

Снимки: Личен архив



Георги Марков преподава в училището от шест години



Учениците се занимават и с много доброволчески кампании

Дуляна КОЧЕВА

На 29 години Георги Марков е вече сред най-разпознаваемите и активни млади учители в Търговище. Преподавателят по история и цивилизации и география и икономика в 1. СУ „Св. Седмочисленици“ не просто присъства в класната стая, за да предаде урока, а влиза в нея с мисия – да вдъхновява, да създава общност и да показва на учениците си, че знанието е свързано с практическите умения и възможността по-лесно да се адаптираш в живота.

От шест години младият учител е част от екипа на училището, а зад гърба си вече има десетки инициативи, национални награди, участия на ученици в национални олимпиади и млади хора, които продължават да го търсят дори след като завършат.

„Учителят не е монополист на знанието. Информацията днес е на един клик разстояние. Моята цел е не просто да преподавам факти, а да изграждам активни личности, които умеят да мислят, да търсят причините и да правят изводи“, разказва пред „Аз-буки“ учителят Георги Марков.

Именно този подход превръща часовете му в по-различно преживяване за неговите ученици. И независимо че преподава история, за него датите никога не са били най-важното, което децата трябва да запомнят. Важни са връзките между събитията, причините, последиците и уроците, които историята оставя за бъдещите поколения.

„Най-големият страх на учениците от историята са датите. Аз не изпитвам за години. Интересува ме защо се е случило дадено събитие и какво е променило“, споделя той.

Любовта му към историята и географията започва още в ученическите години. Завършва специалност „История и география“ във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, а днес паралелно с преподаването учи и право. Сам признава, че дълго

време се е колебаел какъв професионален път да избере.

Първите му стъпки в образованието съвпадат с настъпването на ковид пандемията – започва работа буквално дни преди преминаването към дистанционно обучение.

„Влязох една седмица в училище и след това всичко стана онлайн. Запознанството с учениците беше виртуално. За млад учител без опит това е огромен стрес“, спомня си той. Въпреки трудното начало той не се отказва. Напротив, именно тогава разбира, че училището е неговото място, а преподаването – неговата сфера за професионална реализация.

Освен учител днес той е и двигател на много инициативи в училището. Ръководи клуб „Млади географи“, който отдавна е надхвърлил рамките на стандартното занимание по интереси. В клуба учениците не просто учат, а пътуват, организират благотворителни базари, участват в научни форуми, почистват обществени пространства, засаждат дървета и реализират екологични проекти. Имат си и фейсбук страница, в която споделят всичко важно.

„Искам децата да разберат, че опазването на природата не е просто тема в учебника“, казва той. И точно по тази причина всеки ден им показва, че това е начин на живот. Прави го чрез личния пример. Заедно с учениците си многократно организира почиствания около езерото Борово око в едноименния градски парк на Търговище, участват в инициативи за облагодяване на пространства и дори създават собствена малка горичка с разрешение на Община Търговище. Младият учител е рамо до рамо с децата във всяка дейност – с ръкавици, чували и инструменти в ръце.

„Не можеш да кажеш на учениците „Отидете да почистите“, а самият ти да стоиш отстрана. Лидерът трябва да дава пример“, убеден е той.

Голяма част от учениците му споделят и страстта към пътешествията. Именно затова планината се превръща в още една „класна стая“. С група ученици организира

походи, изкачвания и експедиции из България. Миналото лято заедно изкачват връх Вихрен, а следващата цел вече е поставена – Митикас, първенецът на планината Олимп в Гърция.

„Тези преживявания изграждат доверие, характер и умение да разчиташ на другия“, казва преподавателят. Активната му работа носи и много отличия. Сред тях са наградата „Неофит Рилски“, почетното отличие „Митрополит Андрей“, награди на Община Търговище за принос в образованието, както и признания от различни институции и организации.

Особено горд е с успехите на своите ученици. През годините десетки негови възпитаници се класират на областни и национални олимпиади по история и география, а част от тях стига до призови места на национално ниво.

Подчертава, че за него истинската оценка не са грамотите и медалите. „Учениците не помнят всяка дата и факт. Те помнят учителите, които са ги вдъхновили и са били до тях“, споделя той.

Именно затова се стреми да е не просто учител, а личност, на която учениците могат да вярват. Неслучайно родителите на децата му се доверяват напълно. И разрешават да ги води на походи и пътувания извън страната. Когато говори за бъдещето, младият учител често споменава колко динамичен е съвременният свят. Според него най-важното умение днес е способността човек непрекъснато да се развива и адаптира.

„Светът се променя с невероятна скорост. Искам учениците ми винаги да бъдат в крак с времето, жадни за знания и готови да учат нови неща“, споделя той.

И може би именно това е най-ценното, което един учител може да остави след себе си – не просто знания, а желание за развитие, любопитство към света и вяра, че всеки може да промени средата около себе си. Нужно е само да направи първата малка крачка.

Ученици търсят билки вместо покемони

Снимка СУ „Панайот Волов“ – Бяла



За учениците от СУ „Панайот Волов“ в Бяла игрите от типа „търсене на съкровища“ са интересни

Стела МАРИНОВА

Учителите в СУ „Панайот Волов“ в Бяла, област Русе, подготвят вълнуващи приключенски летни занимания за своите ученици. Вместо да ловят покемони, част от малчуганите търсят билки около рекичката край училището. Други влизат в ролята на ловци на исторически митове, а трети спортуват – играят тенис или футбол.

От училището и предходни години организират летни занимания за възпитаниците си, но досега те са били по-традиционни и най-често спортни. „Тази година решихме да предложим нещо по-различно и да подходим по-креативно. Заниманията бяха добро начало на лятото“, споделя пред „Аз-буки“ директорката Албена Кирова.

Тя и Розалина Бояджиева, учител по биология и здравно образование и по физика и астрономия, замислят концепцията около лятното занимание „Билка вместо покемон“.

„Искахме децата да влязат в ролята на изследователи и направихме аналогия с познатата им игра на търсене на покемони“, обяснява Кирова. Така, вместо да дирят и да улавят покемони, учениците търсят билки около близката до училището Беленска река, позната на местните като Дерето, и научават любопитни факти за тях и приложения им.

Няколко неща дооформят идеята за заниманието. Като малка Бояджиева често е прекарвала времето си около рекичката. Тогава с връстниците ѝ са получавали за задача да събират билки.

В рамките на три сутрини най-малките възпитаници на СУ „Панайот Волов“ се събират в училище и тръгват по протежението на Беленската река. „Когато намерят нещо, което подозират, че е билка, го проверяват чрез изкуствен интелект със снимка, която правят, или търсят повече информация в интернет“, разяснява директорката.

Провеждането на заниманията в ранните часове не спира малките ентусиасти и голяма група обикаля около реката край училището.

След като търсенето приключва, децата се събират и си правят чай от пресни и от изсушени билки. „Беше много интересно и за тях, и за родителите им, които си припомниха какво е било едно време“, споделя с усмивка Кирова.

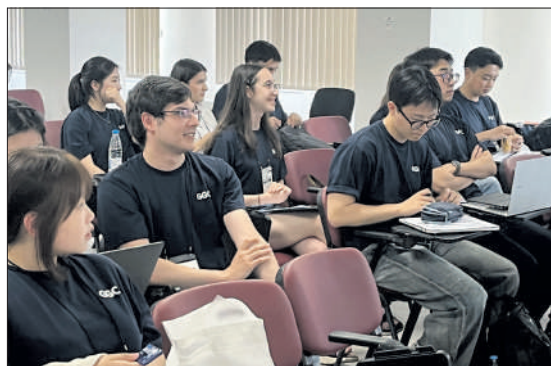
Организатор на „Ловци на исторически митове“ е Петър Лишков, който е сред младите учители в училището.

„Последната година-две установихме, че на децата им е интересно да се включват в игри от типа „търсене на съкровища“. Затова и решихме да направим и подобно занимание за лятото“, посочва събеседничката ми. И допълва, че училището граничи с Историческия музей, който също е благоприятно място за провеждане на подобни игри.

Участие вземат представители на първи гимназиален етап. За учениците е подготвена карта, върху която са маркирани различни обекти около тях. Те трябва да се ориентират къде се намират и да открият предмета, който търсят. В самите указания са включени различни исторически загадки, които проверяват историческите познания на децата. Те имат право да ползват и телефоните си, за да се справят с тях. След като преодолеят първата задача, получават нови указания.

„Получихме добър отзвук и от двете занимания. Докоснахме струнка от миналото. Удовлетворихме интереса на децата и към билките, и към историята“, посочва Кирова.

Студенти от България и Корея обменят идеи за климатичните промени



Снимка Тракийски университет

За втора поредна година студенти от Тракийския университет участват в международния образователен проект Global Green Challenger 2026.

Инициативата се реализира съвместно със студенти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Инха университет, съобщават от пресцентъра на старозагорското висше училище.

Проектът се организира с подкрепата на Министерството на образованието на Република Корея и има за цел да насърчи межкултурния диалог, работата в международна среда и обмяна на идеи по темите за климатичните промени и устойчивото развитие.

Инициативата се осъществява в два етапа. През февруари студентите работят във виртуални международни екипи, в които обсъждат екологични предизвикателства, анализират добри практики и разработват предложения за устойчиви решения.

Следва първата присъствена среща, проведена в Центъра за източни езици и култури към Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Там участниците продължават работата си в смесени международни екипи по презентациите, разработвани съвместно през целия семестър. Преподаватели от трите университета представят различни аспекти на българското и корейското общество, а студентите участват в дискусии и обменят идеи.

Заклучителният етап се провежда в Академичния информационен център на Тракийския университет. Международните екипи представят своите разработки, включващи идеи и практически решения за справяне с климатичните предизвикателства и за насърчаване на устойчивото развитие в България и Република Корея.

Участниците се поздравяват от ректора на Тракийския университет проф. Мирослав Карабаев, който отличава активното им участие и връчва сертификати на всички студенти, включили се в проекта.

От университета подчертават, че участието в Global Green Challenger за втора поредна година е част от усилията на висшето училище за разширяване на международното академично сътрудничество и за предоставяне на повече възможности на студентите да работят в интеркултурна среда.

Устойчивото развитие е сред стратегическите приоритети на Тракийския университет. През 2026 г. висшето училище е включено в световната класация Times Higher Education Impact Rankings, която оценява приноса на университетите за изпълнението на Целите за устойчиво развитие на ООН. *Азбуки*

Бургас посреща първите си бъдещи магистър-фармацевти

Стотици кандидати избраха БДУ за бъдещото си медицинско образование

Снимка Пресцентър на БДУ



Голям интерес има към медицинските специалности на Бургаския държавен университет

Дона МИТЕВА

Силен интерес към медицинските специалности отчете Бургаският държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ (БДУ) тази година.

Той отвори нова страница в своята история. За първи път се осъществи прием на студенти в специалност „Фармация“ – една от най-престижните и обществено значими регулирани професии.

Откриването на специалността е резултат от дългогодишни усилия на академичното ръководство, преподавателската общност, държавните институции и местната власт.

Обучението е с продължителност пет години и съчетава фундаментална подготовка по биология, химия и медицински науки с модерно фармацевтично образование и практически стажове в реална работна среда. Студентите ще имат възможност да се обучават в съвременна материална база и под ръководството на утвърдени преподаватели и специалисти.

Новата специалност е стратегическа инвестиция в бъдещето на региона. Тя ще даде възможност на младите хора от Бургас и Югоизточна България да получат висококачествено образование близо до дома си, а впоследствие да се реализират професионално в аптечната мрежа, болничните заведения, фармацевтичната индустрия, научните изследвания и контролните институции.

Първият прием по фармация е заявка, че Бургас продължава да се развива като модерен образователен

и научен център с амбиция да подготвя висококвалифицирани специалисти за нуждите на обществото.

Като цяло университетът отбелязва голям интерес към медицинските специалности.

По време на редовната кандидатстудентска сесия 603-има кандидат-студенти се явиха на изпита по биология, а 592-ама – на изпита по химия – двата задължителни изпита за прием в специалностите „Медицина“ и „Фармация“. Това сочат официалните данни от Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“.

Тази година университетът провежда осмия си пореден прием по специалност „Медицина“, за която са утвърдени 40 места по държавна поръчка и 41 срещу заплащане.

Паралелно с това БДУ открива нов етап в развитието на медицинското си образование с първия прием по специалност „Фармация“, където държавата е утвърдила 25 места по държавна поръчка и 5 срещу заплащане.

Високият интерес към медицинските специалности на БДУ беше заявен още по време на предварителните кандидатстудентски изпити. На първата изпитна сесия знанията си по биология провериха 434 кандидат-студенти, а по химия – 428. На втората предварителна сесия по биология се явиха 414 кандидати, а по химия – 409.

Традиционно големият брой желаещи да се обучават в Бургас потвърждава утвърденото място на БДУ сред висшите училища в страната. Разширяването на обучението с новата специалност „Фармация“ е поредна стъпка в развитието на университета като модерен образователен и научен център.

Ръст на кандидатите в смолянския филиал на Пловдивския университет



Снимка ПУ – филиал Смолян

Ангел ДОБРИКОВ

В сравнение с предходни години интересът към всички педагогически специалности във филиала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в Смолян е завишен, информира неговият директор проф. д.ф.н. Елена Николова. Част от желаещите да се обучават във филиала български граждани са родени в Турция, Гърция и Испания.

За специалността „Начална училищна педагогика и чужд език (английски език)“ за едно място се борят средно по двама-трима души. Нова възможност позволява на висшисти, обучавани по държавна поръчка, да запишат

второ висше образование, също субсидирано от държавата (държавна поръчка), в приоритетната специалност „Начална училищна педагогика и чужд език (английски език)“, както и в защитените специалности „Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт“ и „Математика, информатика и информационни технологии“ – защитените две специалности отново са без такса за обучение. Съгласно постановление на Министерския съвет другите специалности по държавна поръчка са с миналогодишните такси.

След обявяването на 6 юли първо класиране местата в четири специалности на филиала вече са запълнени.

Как да уловим опасни отпадъци в стъкло

Учени от Института по физикохимия – БАН, разработват методи за получаване на облицовъчна керамика и строителна пенокерамика

На състоялия се неотдавна форум „Наука за бизнес“ учени от Института по физикохимия „Акад. Ростислав Каишев“ – БАН, показаха свои интересни разработки, свързани с работата на групата на проф. Александър Караманов. Неговите колеги гл. ас. д-р Илиан Джобов и гл. ас. д-р Фейзим Ходжаоглу представиха гранитоподобна облицовъчна синтерована стъклокерамика от опасни промишлени отпадъци, нови видове облицовъчна керамика от промишлени отпадъци с подобрени свойства, както и начин за използване на неорганични техногенни отпадъци за получаване на нови видове строителна пенокерамика.

Учените от института са доволни, че най-накрая са се преборили за закупуването на разнообразна научна апаратура. Част от нея се използва както за охарактеризиране на различни неорганични отпадъци, така и при разработването на нови видове керамика, стъклокерамика и пеноматериали, получени при тяхното използване.

Зина СОКОЛОВА

Институтът по физикохимия участва в различни проекти, сред които са „Инфрамат“, Националният център за върхови постижения „Мехатроника и чисти технологии“ и Центърът по компетентност „Чисти технологии за устойчива околна среда – води, отпадъци, енергия за кръгова икономика“. По последния проект учените искат да осигурят финансиране за три пилотни пещи, за да изградят пилотен център за получаване на стъкла, стъклокерамика и керамика от индустриални отпадъци. И първата от тях – модулна керамична пещ – вече е факт, което много ни радва“, разказва пред „Аз-буки“ проф. Александър Караманов.

След три-четири години ходене по мъките през последните години на проекта е предоставено място за изграждането на специализираните пещи. В случая голяма подкрепа оказва ръководството на БАН. В сутерена на блок 10 в комплекса на БАН на 8-и км започват ремонт на помещението и изграждане на първата пилотна керамична пещ. Амбицията на учените е да създават различни видове керамика и стъклокерамични материали. Пещта е със специална конструкция, което дава възможност да се изработват малки серии от даден материал и бързо да се уточняват времената и температурите за получаването на новите състави – все неща, които в заводски условия няма как да станат, камо ли на лабораторно ниво.

През 2026 г., в рамките на друг проект на БАН по Националния план за възстановяване и устойчивост, в предоставените помещения се пуска в действие и втора пилотна пещ със специална наклоняваща се конструкция, проектирана за получаване на стъкла от индустриални отпадъци. Стъклото, което се получава в тази пещ, може да се използва по два начина. Първият е да се отлее във форми, а вторият – да се получи фрита, като горещата стопилка се излива в студена вода. Тази фрита след това се използва за получаване на атрактивна гранитоподобна синтерована стъклокерамика.

В рамките на втория етап на дейността на Центъра по компетентност „Чисти технологии за устойчива околна среда – води, отпадъци, енергия за кръгова икономика“ в предоставените помещения успешно са завършени и редица допълнителни ремонтни работи.

По същия проект предстои и изграждането на последната пещ, необходима за temperиране или кристализация на получените стъкла, което предотвратява създаването на напрежения в тях или води до повишаване на механичните им показатели.

Досега учените са работили основно с лабораторни проби и са получавали малки образци до по 4 – 5 сантиметра. Въз основа на получените резултати са написани научни статии, част от които се цитира стотици пъти в международни списания.

„Посочен бях сред българските топ учени, които всяка година се обявяват от Станфорд-

ския университет. Смятам, че това донякъде е свързано и с предишната ми работа в Италия. Но самите лабораторни изследвания или многобройните цитирания не водят до внедряване“, отбелязва проф. Караманов.

През 1997 г. го канят в Италия и е включен в един от първите европейски проекти за витрификация на опасни отпадъци. Терминът означава да се получи химически стабилно стъкло от отпадък. Този подход първоначално е разработен за силно радиоактивни отпадъци, чиято активност остава значима и след десетки хиляди години. Ако те не се свържат в химически стабилна

матрица, е възможно след години, дори при специални условия на съхранение, тези елементи да влязат в подпочвени води, което е много опасно.

Засега най-сигурното решение на проблема е от тези отпадъци да се прави стъкло с помощта на различни добавки. Полученият материал е химически устойчив и ако се излее в специални оловни контейнери, може да остане в депото за векове. С този проблем се занимават специалисти от Япония, Щатите, Франция, Англия и донякъде Русия. По темата се инвестират милиарди долари, защото проблемът с тези отпадъци е много тежък.

Проф. Богдан Рангелов, директор на Института по физикохимия – БАН:

„В момента непрекъснато ни насърчават и насочват към осъществяване на връзки с бизнеса. По времето, когато е създаден институтът, не е било по-различно и се е стимулирала всякаква приложна насоченост.

Но е имало и колеги, които са развивали само фундаментална наука. Разбира се, в даден момент, искат или не, представителите на двете направления се срещат.

Ясно е, че приложниците ще отидат да питат при необходимост своите колеги от фундаменталните науки и обратното – на теоретичните ще са нужни примери, потвърждаващи работата им. Независимо че институтът навремето е бил по-скоро насочен към фундаменталните изследвания, той много бързо след това се озовава и в руслото и на приложната физикохимия.

Оперативните програми, в които всички участват, Националната пътна карта за научна инфраструктура, центровете за върхови постижения и центрове за компетентност помогнаха изключително много да получим това, което сме искали като база, апаратура, обекти за експерименти, финансиране на колаборации, пътувания и участия в конференции и специализации, защото това е изключително важно.

Разбира се, преди това имаше доста дълъг период на недостатъчно финансиране както във висшите училища, така и в БАН, като при нас тази криза бе доста по-осезаема. Тогава науката загуби много хора. Те отидоха или в бизнеса, или зад граница.

Все пак някои от тях се върнаха и продължават да се връщат. При нас например бих отбелязал колеги като проф. Караманов, работещи по утилизирани на различни видове неорганични отпадъци и използването им като суровини за стъкла или керамика.“

Снимка: Личен архив



Проф. Александър Караманов (вдясно) по време на работа с пещта за получаване на стъкла от индустриални отпадъци

В Международния комитет по стъклото специална секция (Waste vitrification) работи основно по този проблем. От членовете на тази секция проф. Караманов и още двама-трима европейци единствени не се занимават с ядрени отпадъци, а с опасни индустриални отпадъци. Те са проблематични поради съдържанието на различни тежки метали и ниската им химическа устойчивост. Работата им е насочена към получаване на материали със стотици до хиляди пъти по-висока химическа устойчивост от изходните отпадъци, което дава възможност за пазарна реализация на получените продукти. А България, според данните от „Евростат“, категорично заема едно от първите места по индустриални отпадъци на глава от населението.

Проф. Караманов се занимава със синтеза на стъклокерамика от времето, когато прави докторантурата си в ИФХ – БАН. Следва и постдокторантура в Италия. Първоначално за една година, но след успешното начало той остава там за цели 11 години – като постдокторант, научен консултант, участник в проекти и лектор. Решава да се върне в България със семейството си, когато страната ни става част от ЕС.

По европроекта в Италия, по който е поканен Караманов, на остров Сардиния е изградена първата на Стария континент стъкларска пещ за витрификация, която работи с отпадъци от производството на цинк и олово заедно с такива от обработка на гранити. Българският учен участва при пускането и впоследствие ръководи няколко демонстрации на курсове на Организацията на ООН за индустриално развитие (UNIDO). Тази пилотна пещ и експериментите с нея стимулират проф. Караманов да вложи усилия и у нас да има такава пещ. И тя вече е факт, макар и по-малка по размер.

Учените започват да разработват и технологии за производство на керамика от отпадъци, което е по-икономичен подход, поради което темата се разраства много през последните години. Затова проф. Караманов иска да направи две пилотни пещи още преди 6 – 7 години. Първоначалната идея е била да се използват пепелите от инсталацията за изгаряне на модифицираното гориво от битови отпадъци (РДФ) на София: шлаката да се използва за тухли, а токсичните пепели – за гранитоподобна стъклокерамика.

Но след като такава инсталация така и не е изградена, колективът успява да направи контакти с „Мини Марица-изток“, КЦМ – Пловдив, и други организации. През 2025 г. „Мини Марица-изток“ заедно с партньори от БАН (ИФХ и ИМК) и Университета на Модена и Реджо Емилия успява да спечели съвместен европейски проект за над 6 млн. евро за получаване на керамични, геополимерни и пеноматериали. Независимо от преобладаващия в началото скептицизъм проектът е класиран на първо място от всички участници. В него е предвидено изграждане на нови пилотни съоръжения в Раднево, както и използване на вече почти изцяло изградения пилотен център на 8-и километър в столицата. Без наличието на този център подобен проект не би бил възможен.

В резултат на контактите с КЦМ – Пловдив, в България за първи път е осъществена и витрификация на пилотно ниво. Получени са 40 – 50 кг стъклена фрита (стъклен гранулат) при използване на вторична оловна шлака и отпадни стъклени трошки, подходяща за получаване на гранитоподобна стъклокерамика, както и за обемни изделия, подобни на природни базалти, създадени чрез лееене. Именно тези два вида образци са част от показаните материали от Института по физикохимия на форума „Наука за бизнес“.

Съюзът на физиците в България и фондация „Еврика“ организират в рамките на 54. национална конференция по въпросите на обучението по физика национален конкурс за есе, който от 2025 г. носи името на проф. Никола Балабанов, за ученици и студенти на тема „Физиката за мен е...“. Над 200 участници от 45 средни училища и 21 студенти от 4 висши училища в три възрастови групи (VI – VIII клас, IX – XII клас и студенти) от 42 града показаха задълбочени познания по физика. Поради големия брой есета, които заслужават да бъдат отличени, журито реши за I, II, III място и за поощрения да бъдат класирани по няколко есета. Дадени са 5 поощрения и 1 специална награда за VI – VIII кл.; 6 специални награди за IX – XII кл., както и 2 специални отличия – за отборно представяне на СУ „Хаджи Мина Пашов“ – Сливен, с научни ръководители Пенка Василева и Анета Стоянова и на СУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“ – Русе, с научен ръководител Румяна Георгиева.

Мегуен партньор на форума е Национално издателство „Аз-буки“.

По традиция вестник „Аз-буки“ публикува отличените творби.



„Лунно хало“ от Моника Георгиева – VII клас, ОУ „Йордан Йовков“ – Варна, III място от Националния фотоконкурс за ученици и студенти на тема „Физика в един кадър“, проведен в рамките на 54. национална конференция по въпросите на обучението по физика

Способността да виждаш невидимото*

Тинка Гичева – IX клас, II място
Национална Априловска гимназия – Габрово
Научен ръководител – Красинела Георгиева

Ако трябва да бъде напълно честна, доскоро физиката за мен беше просто още един час от седмичната програма, изпълнен с досадни задачи за триене, лостове и някакви схеми, които изглеждаха напълно излишни. Но в един момент нещо просто „иракна“. Започнах да си давам сметка, че всичко, което правя – от това да си вържа връзките на обувките до това да гледам как екранът на телефона ми свети в тъмното, е физика. И това всъщност е доста откачено, ако се замислиш. Изведнъж светът спря да бъде просто място, където живея, и се превърна в огромен механизъм, чиито зъбни колела най-накрая започнах да виждам.

Физиката за мен сега е точно това – способността да виждаш невидимото. Тя ми дава едно такова странно, но хубаво чувство на сигурност. В свят, в който всичко е толкова несигурно и хаотично, където новините ме плашат, а бъдещето изглежда като една голяма въпросителна, законите на физиката са единственото нещо, което не ме предава. Гравитацията няма да спре да работи утре, защото е имала лош ден. Светлината няма да реши, че днес не ѝ се пътува. Има някаква много дълбока, почти уютна логика в това.

Понякога се улавям как просто гледам света и си мисля за неща, които преди цял ден да подмина. Например когато вали и видя как се образува дъгата. Преди просто щеше да ми е „красиво“. Сега обаче се сецам за пречупването на светлината, за това как всяка малка капка действа като призма и как целият този спектакъл се случва по строго определени правила. И знаете ли какво? Това не прави дъгата по-малко магическа. Напротив, прави я по-впечатляваща, защото знам, че тя не е случайност, а резултат от перфектната настройка на природата. Същото е и с тялото ни. Гледам как хората тичат или как лекарите използват лазери и скенери и си мисля: божее, това е чиста магия, която сме успели да опишем с формули

и уравнения. Физиката в медицината е може би най-емоционалната част за мен. Мисълта, че сме успели да впрегнем частиците, за да лекуваме болести, които преди са били присъда, е невероятна. Това е моментът, в който науката спира да бъде суха теория и става човечност. Тя спасява животи, дава втори шанс и всичко това само защото някой някога е бил достатъчно любопитен да попита „Как работи това?“.

Има и нещо друго, което ме кара да настръхвам. Космосът. Когато гледам звездите, вече не виждам просто светлици в небето. Виждам минало. Виждам светлина, която е пътувала милиони години, за да стигне точно до моите очи. Физиката ми казва, че ние сме направени от същия материал, от който са направени и тези звезди. Буквално сме „звезден прах“. Това е най-красивото нещо, което съм чувала някога. То ме кара да се чувствам свързана с всичко – с дърветата, с океана, с далечните галактики. На фона на безкрайността моите малки проблеми и притеснения за училище или за това какво мислят другите за мен изведнъж започват да изглеждат толкова незначителни.

Физиката е тази, която ни предупреждава, че трябва да сме по-внимателни към планетата си. Тя ни обяснява парниковия ефект, енергийния баланс и защо океаните се затоплят. Когато разбереш термодинамиката, започваш да гледаш на околната среда не като на нещо безкрайно и неуправляемо, а като на много фина и деликатна система. За мен физиката тук е като съвест – тя ми казва, че всяко наше действие има последица и че ресурсите на Земята са крайни. Тя ме учи на отговорност. Когато видя вятърните турбини по хълмовете или соларните панели по покривите, виждам как физиката ни дава шанс да поправим грешките си и да живеем в хармония с природата, вместо да се борим срещу нея.

Най-интересното е, че физиката ме научи на търпение и в личния ми живот.

Път към моя свят*

Кирилка Анастасова – XI клас, II място
ПГИТ „Проф. д-р Асен Златаров“ – Петрич
Научен ръководител – Фатиме Изирова

Замислял ли си се някога за физиката и съществуването? Дали всичко около нас е съставено от молекули, атоми, протони, неутрони, или има някакво друго обяснение за тези фундаментални градивни елементи на нашия свят? Гравитацията и времето работят ли другаде по същия начин както в нашия свят? Ами Вселената – има ли други, неоткрити планети, звездни системи и галактики? Ако искаш да разбереш света, ако искаш да преминеш отвъд наивните детски въпроси „Защо небето е синьо?“, „Защо светят звездите?“, „Защо нощем е тъмно?“, „Как летят птиците?“ и още стотици подобни, ти трябва... физиката.

В големия свят на всичко живо и неживо има безброй малки светове. Например човеците – всеки от тях е необикновен, изпълнен със светлина, цветове, енергия и звуци, променящи се всеки миг същности, явления, величини, следващи физична логика и закони. Ако разберем промените у себе си през призмата на физиката, ще можем да разбираме и големия свят или поне да опитаме да променяме себе си съобразно него. Любопитството е присъщо на всяко човешко същество. То е било и ще бъде предпоставка за много научни открития. Моето любопитство ме отведе при физиката. За мен тя не е просто предмет от учебната програма, а път, който ме води към моя свят; път, който ми показва връзката между процесите, явленията, фундаменталните сили и човека.

Благодарение на физиката не само регистрирам света около себе си, но танцувам в неговия ритъм и чета уверено технологиите, които използвам всеки ден. Физиката ме научи не просто да чета установеното преди мен, а да мисля – да анализирам, да търся причините и да

свързвам отделните части в едно цяло. В края на краищата, оказва се, че физиката е Наука на науките, коронована от древността кралица за красотата, истината и вселенската хармония.

Откъде тръгва обаче това наше премъдро умозаключение? Историята на физиката е история на смелостта. Инквизицията не може да прости на Галилео Галилей, че води диалог за двете главни световни системи: относителността, емпиризмът и хелиоцентризмът спорят с догмата и – ха! – дори я оборват. Бедни ми, бедни Симплицио, защо не си научи по-добре урока?! Ами Мария Кюри, толкова опияняващо отдадена на радия, че дори го носи винаги със себе си и заплаща прескъпо за това?! Никола Тесла, „човекът, който разпръсква светлина върху лицето на Земята“, забравя съня в двата часа нощно спокойствие, за да може да тласне науката към върховете на днешната електрическа цивилизация. Работи неуморно, често неразбран и самотен, воден единствено от вярата, че някога ще обичуваме независими от физическите граници.

Тези хора ми въздействат силно. Показват ми, че истинското познание изисква самозабравяне, постоянство и готовност да защитаваши истината дори когато тя е неудобна. Да си обясня света около мен чрез логиката на физичните закони, е предизвикателство, което ме приближава до самозабравянето на тези красиви умове.

Когато мисля за мястото си във Вселената, усещам едновременно колко малка и колко значима съм. Малка – защото съм частица от безкрайния Космос, от редицата планети, галактики, звезди и пространства, които умът трудно побира. Но и значима – защото притежавам съзнание, способност да мисля, да задавам въпроси и да търся отговори.

Физиката за мен е знание, напредък и красота*

Борислава Манчева – X клас, III място
Национална търговско-банкова гимназия – София
Научен ръководител – Силвия Михайлова

За мен физиката не е просто съвкупност от формули, закони и сложни изчисления. Тя е начин да разбирам света около себе си – да откривам логиката зад явленията, които виждам всеки ден, и да осъзнавам колко тясно е свързан напредъкът на човечеството с развитието на науката. Физиката за мен е едновременно знание, напредък и красота.

Аз съм от хората, които обичат да се разхождат сред природата и да размишляват. Често, докато вървя и наблюдавам небето, облаците или дъжда, в съзнанието ми възникват въпроси: защо небето е синьо, как се образуват облаците, защо след дъжд се появява дъга. Именно тези на пръв поглед обикновени въпроси показват, че физиката не съществува само в учебниците – тя е навсякъде около нас.

За мен физиката е и красота. Един от най-впечатляващите природни феномени е северното сияние – пъстрите светлинни завеси, които озаряват нощното небе в полярните области. Причина за удивително красивото природно явление е слънчевата дейност. Атмосферата на Слънцето е съставена най-вече от водород. От най-външния и най-разредения ѝ слой непрекъснато се откъсват невидими частици (електрони и протони) и изтичат в Космоса. Този поток се нарича слънчев вятър. Част от него

достига Земята и под действие на нейното магнитно поле, което е най-силно при полярните области, взаимодейства със земната атмосфера, предизвиквайки разноцветно светене на атмосферни газове. Осъзнаването, че дори такава красота има своето физично обяснение, не я прави по-малко възбудяваща – напротив, прави я още по-впечатляваща.

Особено важно е и значението на физиката за медицината – област, която е пряко свързана със здравето и живота на хората. Съвременните диагностични методи като рентгеновите изследвания, магнитния резонанс, ултразвуковата диагностика и т.ч. благодарение на физични открития, а изследванията на Мария Кюри върху радиоактивността поставят основите на редица съвременни методи за лечение. Така физиката не само улеснява ежедневието ни, но и пряко допринася за спасяването на милиони човешки животи.

Когато се замисля за всички тези примери – от синьото небе и дъгата до електричеството, транспорта, комуникациите и съвременната медицина, осъзнавам, че физиката не е просто учебен предмет, а основа, върху която се изгражда съвременната цивилизация. Тя е знанието, което ни позволява да разбираме природата, да създаваме технологии и да гледаме уверено към бъдещето.

* Заглавията са на редакцията. Есета са публикувани със съкращения.

В етрополския парк „Езерото“ лятната вечер отнася и последните звуци на народната музика, но продължителните аплодисменти, усмивките на хората, които бавно се разотиват, и усещането, че току-що си бил свидетел на нещо повече от концерт, остава.

На сцената са се срещнали няколко поколения танцьори, направили първите си стъпки именно в ансамбъл „Балканска младост“, а любовта към българския фолклор държи здраво хванати ръцете им и гнес. Концертът, посветен на 80 години от създаването на танцовата формация, предизвиква вълнение у етрополци.

Петя НИКОЛОВА

Беше нещо, което трудно може да се опише с думи! Да видиш на една сцена толкова поколения – от най-малките до „ветераните“, е нещо наистина вълнуващо. Щастливи сме, че една мечта се превърна в реалност, и то по толкова красив начин“, казва за „Аз-буки“ дългогодишният ръководител на ансамбъла Калинка Пушкарлова.

Дори очакванията на самите организатори са надминати, а най-голямата награда идва от публиката – искрените реакции, емоциите и добрите думи. Но ако не сте ги виждали на живо, едва ли можете да си представите колко са красиви! С пъстрите народни носии, китките и лъчезарните си лица танцьорите приковават погледите и очароват.

Затова и Калинка Пушкарлова, застанала начело на „Балканска младост“ преди 37 години, не може да скрие удовлетворението си.

„Смятам, че водеща е каузата. Един човек може да вдъхновява и да оказва влияние, но това, което обединява всички поколения, преминали през Танцов ансамбъл „Балканска младост“, е желанието да съхранят българския фолклор, да го предадат нататък и да го изживеят. Вярвам, че мотивацията е нещо временно, а истинската цел е фолклорът да стане част от теб, да живее в ежедневието ти и, естествено, да го предаваш на своите приятели, близки и деца“, казва ръководителката.

Самата тя танцува от дете. Намира за специално усещането да бъдеш на сцената и едновременно с това да осъзнаваш, че си част от колектив, в който всички дишат и творят заедно.

„С годините разбрах, че още по-голяма е отговорността, когато много хора започнат да разчитат на теб – не само като танцьор, но и като ръководител. Именно тази отговорност ми дава сили и стимул да продължавам. Всяко дете е различно, изисква индивидуален подход, а да наблюдаваш как децата порастват и се развиват пред очите ти, е едно от най-ценните неща за мен“, признава Пушкарлова.

През годините тя работи с възрастови групи от I до XII клас, предимно от Етрополе, и ръководи както отделни състави, така и ансамбъла като цяло. Днес има подкрепата на млад и амбициозен човек в лицето на Цеца Дойчева, която ѝ помага в работата с детския състав и клуба по народни танци „Етрополска китка“. Особено щастлива я прави фактът, че много от порасналите вече танцьори остават част от семейството на ансамбъла.

„Сред нас има студенти и работещи млади хора, които живеят и учат в София, но с желание се завръщат за съботните репетиции, за да продължат да споделят любовта си към българския фолклор“, споделя Пушкарлова.

И тъй като поколенията се променят, начинът на общуване, интересите и подходът към децата – също, Калинка знае, че трябва постоянно да се адаптира. Разчита и на родителите, които също като децата си са различни, но заедно успяват да намерят повече търпение и различни методи, за да привличат и нови членове на състава.

Етрополе аплодира „Балканска младост“

Танцовият ансамбъл отпразнува 80 години от създаването си с вълнуващ концерт

Снимки ТА „Балканска младост“ – Етрополе



Няколко поколения танцьори завладяват публиката по време на концерта, посветен на 80 години от създаването на ансамбъл „Балканска младост“

Калинка Пушкарлова, ръководител на ТА „Балканска младост“:



„Българският фолклор оцелява и ще продължи да оцелява заради ценностите и традициите, които носи. Уникален със своята енергия, дух и с усещането за общност, фолклорът обединява хората и оставя спомени, които надживяват поколенията. Не е необходимо всеки да бъде танцьор или народен певец. Достатъчно е да почувства духа на българските традиции и да се гордее със своите корени и история.“

„Понякога в нишката се появяват бримки и човек се замисля дали да продължи. Но когато виждам, че децата се раздават, учат и постепенно заобичават българския

фолклор, съм убедена, че си заслужава. Знам, че един ден те ще предадат тази любов на своите деца, и това ми дава увереност да продължавам. Разбира се,



най-много от моята отдаденост страда семейството ми, но вярвам, че каузата да съхраним българското е достатъчно значима и че много хора биха направили същото“, казва дългогодишният ръководител на „Балканска младост“.

Сред най-значимите отличия на ансамбъла, който е покорявал много сцени у нас и в чужбина, са „Златна брадва“, която печелят на фестивала в Закопане, Полша, както и третото място на международния фестивал в Бююкчекмедже, Турция. За Пушкарлова обаче най-ценният спомен ще остане концертът, посветен на 80-ата годишнина и озаглавен „Среща на поколенията“.

В подготовката на събитието активно се включват много хора, на които ръководителката е благодарна за отделеното време и усилия. Признателна е и на Народно читалище „Тодор Пеев“ за съдействието. Твърди, че всички „замесени“ са щастливи, защото спокойно могат да заявят, че завършват изключително емоционален и успешен творчески сезон.

„Българският фолклор е уникален не само заради неравноделните си размери и силния заряд, който носи, а и защото успява да завладее хората. Докато гледат танц, те забравят за всекидневните си грижи и просто се наслаждават на момента. Танцът е вдъхновен от българското битие и всяко движение разказва история, рисува картини и оставя пространство за личната интерпретация на зрителя“, обяснява 80-те години магия Пушкарлова.

Осем десетилетия в малкия балкански град деца, ученици, младежи и възрастни играят хора, изцяло отдадени на омагьосващото въздействие на танца. Безсилни пред красотата и силата на ритмите са и жителите на града – публиката, чрез която танцовият състав всяка година се обновява. Неслучайно името му е „Балканска младост“.

„Когато сме в чужбина, често казвам на танцьорите, че хората може и да не запомнят от кой град сме, но винаги ще помнят, че сме от България. Затова се стремим да представяме достойно не само ансамбъла, но и нашия град и страната ни – чрез своето поведение, отношение и, разбира се, чрез танците“, казва Пушкарлова.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“



Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>



Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bgд-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bgСтефа Маринова
s.marinova@azbuki.bgБоряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bgПетър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова

088 7418349

Бургас – Дана Митева

0898361338

Варна – Розалина Димитрова

088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова

088 6653255

Видин – Борислава Борисова

vidinster@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева

087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова

088 7271712

Смолян – Ангел Добриков

088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова

089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Диляна Кочева

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните

текстове и илюстрации са

собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

От Карлово до големите театрални сцени

Учениците от СУ „Васил Левски“ показват,
че талантът и отдадеността нямат граници

Диляна КОЧЕВА

Учениците от театрална работилница „Мизансцен“ към СУ „Васил Левски“ в Карлово превръщат сцената в свое призвание и доказват таланта си с поредица от престижни отличия на национални и международни театрални форуми. Сред най-значимите успехи на трупата е отличието от тазгодишния Международен детски фестивал на изкуствата „Млади таланти“, организиран от Министерството на образованието и науката и Националният дворец на децата. Там екипът на „Мизансцен“ печели статуетка за спектакъл на младежка тематика.

Журито отличава и индивидуалните постижения на младите актьори. Мария Кабакова, която се превъплъщава в ролята на Малкия принц в спектакъла „Мечта за Париж“, печели златен медал за оригинална актьорска интерпретация. Теодор Гърдев е отличен за убедителното си превъплъщение в ролята на Екзюпери. Целият екип на театралната работилница получава и специална награда – безплатна творческа ваканция в базите на МОН.

„Изпратихме изключително успешен трети творчески сезон“, разказва за „Аз-буки“ един от ръководителите на младите театрали – учителят Иван Иванов. Зад успехите на трупата стои екип от трима души. Освен Иванов в него са художественият ръководител Христина Томанова, учител по български език и литература, и преподавателят по математика Веселин Млячков. Любовта на Иван Иванов към театъра личи във всяка негова инициатива. Завършил е курс по режисура и е защитил докторска степен по педагогика във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, а днес продължава да вдъхновява младите хора да откриват силата на театралното изкуство.

„Когато имаме силна мечта и я преследваме,

рано или късно тя се превръща в реалност. Така се роди и мечтата за театралната работилница, а след нея – и завладяващият спектакъл „Мечта за Париж“, казва Иванов.

Постановката представлява поетично-театрална композиция със сценарий и режисура на Христина Томанова. В нея са вплетени произведения на световни и български автори, сред които Артюр Рембо, Жак Превер, Веселин Ханчев и Ърнест Хемингуей.

Успехите на учениците продължават и на Националния детско-юношески театрален фестивал „Сцена под Сините камъни“ в Сливен. Спектакълът „Мечта за Париж“ впечатлява журито и публиката и носи на състава специалната награда за училищна формация – плакет и диплом.

Успехите са допълнени и от отличието на Общинския съвет – Сливен, връчено от председателя му Димитър Митев за високи постижения в театралното изкуство.

„Зад всеки плакет и диплома стоят месеци репетиции, търсене на истината в образа и безрезервна отдаденост“, казва Иванов.

Снимка СУ „Васил Левски“ – Карлово



Театрална работилница „Мизансцен“ е създадена преди три години по Националната програма на МОН „Заедно в изкуствата и в спорта“. Тази година не получават финансиране по програмата, но това не ги отказва. Със собствени средства и с подкрепата на няколко дарители те продължават да участват във фестивали и да представят достойно своето училище.

„Театър „Мизансцен“ се превърна от училищен проект в школа за характери, където мечтите намират своя път към публиката“, казва Иванов. По думите му успехът на учениците е доказателство, че когато образованието и изкуството вървят ръка за ръка, резултатът е вдъхновяващ пример за младите хора.

Първият спектакъл на „Мизансцен“ е посветен на живота и делото на Васил Левски. Следват няколко коледни постановки, а най-новата – „Мечта за Париж“ – им носи най-големите отличия досега. В състава участват ученици от гимназиалния етап, а в последния спектакъл на сцената излизат 14 млади актьори.

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ



Тодор КАПИТАНОВ

В България много хора упражняват творчески професии или създават произведения в рамките на своята работа – фотографи, писатели, журналисти, дизайнери, художници, музиканти, програмисти и други. Създадените от тях текстове, изображения, фотографии, музикални произведения, софтуер и други резултати от творческа дейност могат да бъдат обект на авторското право и да се ползват със законова защита.

Авторският договор и неговите основни особености

На практика обаче не всички автори са достатъчно добре запознати с правата си и с възможностите да защитят своите произведения от неправомерно използване. Често възникват въпроси дали друго лице може да използва дадено произведение без разрешение, при какви условия авторът може да предостави права за неговото използване и как следва да бъде определено възнаграждението.

Особено значение има авторският договор, чрез който се уреждат отношенията между автора и лицето, което желае да използва произведението. В него следва ясно да бъдат посочени предоставените права, начинът и срокът на използване, териториалният обхват, размерът на възнаграждението и останалите условия, свързани с използването на произведението.

В настоящата статия ще разгледаме основните особености на авторското право и авторския договор, възможностите за предоставяне на права на други лица, както и правилата, които се прилагат, когато произведението е създадено при изпълнение на задължения по трудово правоотношение.

За да бъдат защитени интересите в подобни ситуации, следва да има сключен или да се сключи по най-бързия начин „Авторският договор“. Това реално е договорът, с който се урежда използването на произведението. По своята правна същност авторският договор прилича на познатите в практиката граждански договори. Това означава, че авторският договор имат елементи, присъщи на договор за изработка, за наем, договор за продажба и други подобни. Особено тук е, че чрез авторски договор авторът поема ангажменти да отстъпи определено право на другото лице (ползвателя).

Ако в договора не е уговорен срок, се смята, че правото да се използва произведението е отстъпено за три години, а за произведения на архитектурата – пет години. Договорът за използ-

ване на произведение може да се сключи за срок до десет години.

Договорът поражда задължения както за една, така и за другата страна. Една от важните точки, които следва да се договорят, е заплащането. То обикновено се определя като процент от печалбата от използването на произведението, а също така е възможно и едно заплащане под формата на хонорар например. Всичко зависи от това как страните искат да уговорят тази важна подробност.

По груба статистика около една четвърт от творческите произведения се създава не от творци на свободна практика, а от работници и служители, назначени на трудов договор. Този факт реално поставя въпроса какво се случва с правата на произведението, когато то е създадено в рамките на трудовото правоотношение. Например, ако някой е назначен като фотограф за някое издание, кой държи авторските права върху снимките, които са направени в работно време за изпълнение на трудовите взаимоотношения?

Законът дава отговор на този въпрос.

Ако не е уговорено друго, авторското право върху компютърни програми и бази данни, създадени в рамките на трудово правоотношение, принадлежи на работодателя. Важно е да се отбележи, че тук става въпрос само за случаите на създаване на компютърна програма в рамките на трудово правоотношение. Когато става дума за друг вид произведение, нещата стоят по друг начин, а именно, че авторското право върху произведение, създадено в рамките на трудово или служебно правоотношение, принадлежи на автора, освен ако в закон не е предвидено друго.

Справка:

чл. 14 от Закон за авторското право и сродните му права;

чл. 41 от Закон за авторското право и сродните му права.

[illegible]

РЕЧНИК: АДИ, АНОР, ЕНС, ЕРИТЕМА, ЕТИМОН, КАМФОР, КЕРЕС, МАЛЕВ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой

Водоравно: "Парижките потайности". Мамут. Елица. Фок. Ат. Навик. "Ана не". Лежанка. Пит. Анет. Опал. Урал. Виолина. Атлаз. Ота. Клиринг. Аав (Евалд). Об. Вая. Май. Акинак. Еклер. Ида. Идея. Отметка. Ополе. Ударник. Трон. "Еми". Имам. Книга. Ива. Крокан. Илик. Обор. Авоар. Аероб. Рам. Извадка. Веронал. Ма-саи. Фиала. Страна. Шерп. Транспорт. Орик (Жорж). Наиб. "АЕГ". Ири. "Сто". "ТТ". Разклон. Твен (Марк). ДДТ. Студио. Анаероб. Люк. Мат. Гну. Риболов. "ВАЗ". Наса. Крак. Риби. "Ферари". Емили. Анор. Лилиево (Николай). Бреме. "Иде ли". "Мидеа". Илири. Никитин (Никитин). Разсад. Танас. "Анана".

Отвесно: "Дама пика". Пергамент. Ювелир. Равиоли. "Омо". "Мара". Скарида. Симитли. Илика (Луиджи). Спирт. Залез. „Жук“. Ираде. Авиа. Баум (Вики). Риас. Акт. Аника. Инозит. Здание. Анани. Ум. Ав. Ракита. Вид. "Атене". Гнида. Рафаело (Санцио). Се (Анри). Елата. Адами (Джузепе). Динго. Гамбит. СПИН. Такер. Лукас (Джордж). "Нан". Ирра. "Оцеола". Янки. Алпи. Нуклеин. Ита (Хосе). Паве. Инка. Аорта. Рим. "ЛАЗ". Коки. Ев. Ривера (Диего). Енс. Айфел (Густав). Олт. Горест. Ерика. Нож. Обем. Аборт. Сноб. Ника. Нокаут. Рет. Оборот. Бородин (Александър). Нрав. Трир. Народ. Лирета. Атака. Алков. "Фани". Дроб. Лин. Италия. "Анар". Лакът. Висина.

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя

Фонд „Научни изследвания“ сподели 22 успешни проекта в 11 области

АЗ-БУКИ

НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура

2780 лв. за асистент в висше училище

Министърът съвети всички нормативите за издръжка на един студент в общи 48 професионални направления

2780 лв. за асистент в висше училище

Министърът съвети всички нормативите за издръжка на един студент в общи 48 професионални направления

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,40 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg



В моето

XI
НАЦИОНАЛЕН

ФОТО КОНКУРС

Училище

АЗ-БУКИ

е най-хубаво



Снимката участва в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Емил Петров**, Х клас, СГСАГ „Христо Ботев“ – София

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“. Подробните правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>

Хумболтовият съюз в България събира учени от няколко държави

Снимка Хумболтов съюз



Утвърдени и млади изследователи от Австрия, България, Германия, Полша, Румъния и Хърватия представят своите актуални проучвания в различни области на природните и хуманитарните науки по време на традиционната годишна конференция на Хумболтовия съюз в България, който обединява от 1991 г. стипендианти на германската фондация „Александър фон Хумболт“. Тази година темата на форума е „Високи постижения в науката и глобалните предизвикателства днес“.

„Конференцията е посветена на две основни цели – привличане на талантиливи млади хора да кандидатстват за програмите на фондацията и изтъкване ролята на науката в решаването на глобалните предизвикателства и постигането на целите на Организацията на обединените нации за устойчиво развитие“, сподели проф. Юрий Кълвачев, управител на Фонд „Научни изследвания“ и председател на Хумболтовия съюз в България.

Събитието се организира с финансовата подкрепа на фондацията. Във форума се включи и посланикът на Федерална република Германия у нас Н.П. Ирене Планк, която приветства участниците. „Радостно е участието на толкова много млади учени в престижен научен форум“, заяви дипломатът и пожела успех на всички участници.

Тематиката на конференцията обхваща няколко панела, разделени по целите на ООН: „Добро здраве и благополучие“, „Качествено образование“, „Достъпна и чиста енергия“ и „Климатични промени“.

„През последното десетилетие всяка година провеждаме подобна конференция, посветена на тема, която да обединява членовете на съюза, тъй като сме хора с различни научни интереси. Затова избираме винаги теми, в които да може да участва всеки от нас“, отбеляза проф. Радка Аргирова, която председателства сесията за здраве, където са представени и най-много доклади.

Основен доклад в областта на биологичните науки изнесе германският учен проф. Улрике Холцграбе. Тя говори за това какви други възможности освен познатите лекарствени сред-

ства съществуват за атакуване на вирулентни фактори при инфекциозни заболявания. В областта на хуманитарните науки основен доклад на тема „Как да четем антична историография. Потенциали и рискове на емоционалното потапяне“ представи проф. Денис Пауш от университета в Марбург, Германия.

Двамата водещи германски учени са членове на селекционния комитет на фондация „Александър фон Хумболт“ и вземат активно участие по време на специалната кръгла маса, организирана за младите учени и посветена на кандидатстването за програмите на фондацията. Те дават ценни съвети и напътствия на учениците, които са в ранен етап на своята кариера.

Проф. Мария Ендрева, учен посланик на фондация „Александър фон Хумболт“, изнесе лекция, в която подробно представя програмите на организацията и възможностите за финансиране на проекти на млади учени и постдокторанти. Целта е млади хора да бъдат привлечени да кандидатстват за стипендии и да се занимават с наука.

Сериозен интерес предизвиква и представянето на програмите на Германската научна фондация (DFG). Нейни представители представят по време на форума информация за всички програми, в които участие могат да вземат и български учени.

Основна лекция изнесе и проф. Радка Кънева от Центъра за молекулярна медицина на Медицинския университет в София, която представя проекта „Геномът на България“. В неговите рамки са събрани и секвенирани гени на представителна извадка на съвременните българи – около 6500 доброволци от всички етноси и географски райони на страната. Информацията за вариациите в генома на българите ще може да се използва в бъдеще при генетични изследвания за прецизиране на риска на пациенти с чести заболявания.

Проф. Кълвачев благодари за закриването на форума на младите учени, на фондация „Александър фон Хумболт“ и на германското посолство и пожела успех на всички участници.